

l'altra mirada

Núm. 109 / Abril 2024

ISSN 2444-8117

**La unitat
de les esquerres:
necessitat o virtut?**
A 20 anys de la candidatura
'Progressistes'

L'Altra Mirada — Revista editada per les fundacions Darder-Mascaró
ISSN 2444-8117
Jeroni Pou, 9 — 07006 Palma
www.laltramirada.cat

Crèdits

Aquest núm. 109, La unitat de les esquerres: necessitat o virtut? A 20 anys de la candidatura 'Progressistes' ha estat coordinat per Miquel Vidal, Josep Valero, Antoni Trobat i Miquel Rosselló.

Persones col·laboradores d'aquest núm: Nel Martí, Pilar Costa, Miquel Àngel Maria, Miquel Rosselló, Joan Llodrà, Antoni Lluís Trobat, Lila Thomàs, David Abril, Antoni Verger, Joan Pau Jordà i Vicenç Vidal.

Maquetació de la versió en paper a càrrec de Paula Lavergne Condal, i de la versió web Guillem Solivellas. Revisió lingüística: Lila Thomàs Andreu.

Fotografies de portada i interiors: hemeroteca del DBalears, recuperades a través del blog de Cíl Buele; Entesa de l'Esquerra de Menorca i fundacions Darder-Mascaró.

EDITORIAL.....	5
----------------	---

Bloc 1. Passat i present

1.1. Les relacions dins l'esquerra durant la transició / <i>Miquel Vidal Bosch</i>	7
1.2. Entesa de l'esquerra «transformadora» de Menorca (1986-1995) / <i>Nel Martí</i>	11
1.3. Cultura de pacte a les Illes Pitiüses / <i>Pilar Costa</i>	18

Bloc 2. La candidatura *Progressistes* 2004

2.1. Vint anys de la coalició <i>Progressistes</i> / <i>Miquel Àngel Maria Ballester</i>	22
2.2. Com vaig viure l'experiència de <i>Progressistes</i> ? / <i>Miquel Rosselló</i>	25
2.3. Un sopar de fa vint anys al <i>Pequeño Mundo</i> / <i>Joan Llodrà</i>	28
2.4. Nanda Ramon, Manolo Cámara i Miquel Àngel Llauger en diàleg. Vint anys després / <i>Antoni Lluís Trobat</i>	31

Bloc 3. La convergència cap a MÉS per Mallorca (2006-2013)

3.1. El bloc per Mallorca / <i>Lila Thomàs i Andreu</i>	39
3.2. D'Esquerra Unida a Iniciativa Verds / <i>David Abril</i>	41
3.3. Conversa amb Biel Barceló i Fina Santiago sobre la forja i els inicis de MÉS per Mallorca / <i>Antoni Lluís Trobat</i>	43

Bloc 4. Present i futur

4.1. Sumar: dubtes i esperances / <i>Joan Pau Jordà</i>	50
4.2. <i>Unides Podem MÉS</i> , una experiència d'èxit? / <i>Antoni Verger</i>	53
4.3. Nous temps. Més aliances? / <i>Vicenç Vidal</i>	55

EDITORIAL

Aquest 2024 farà vint anys de l'experiència de la coalició *Progressistes per les Illes Balears*. Una coalició formada pel PSM- Entesa Nacionalista, Esquerra Unida, Els Verds i Esquerra Republicana de Catalunya, per presentar-se al Congrés de Diputats de les Corts Espanyoles. Una coalició que a les Illes ajuntava l'esquerra espanyola del PSOE i l'esquerra nacionalista. Totes les enquestes prèvies a les eleccions, li pronosticaven l'obtenció de l'escó. Però els atemptats dels trens d'Atocha a Madrid, la manipulació dels fets que va intentar el PP d'Aznar, varen provocar un tomb cap al vot útil i la victòria inesperada del PSOE de Zapatero. I en el nostre cas, que la coalició de *Progressistes* no obtingués l'anhelat escó.

Aprofitant l'avinentsa, el Consell de redacció de la revista ha volgut ampliar la mirada cap el que han estat històricament, les experiències de les coalicions de l'esquerra a les nostres illes. Res millor que analitzar les experiències viscudes per reflexionar sobre els pros i contres d'aquestes. I si a sobre ho fan els protagonistes més implicats, encara més valor podem trobar en les seves valoracions.

Dedicam aquest número monogràfic doncs, a fer un repàs a la història i a la política d'aliances de l'esquerra a la nostra terra. Aliances varies i variades en la seva composició. Des d'acords amb el PSOE a candidatures unitàries al Senat a Menorca, a Eivissa-Formentera o per l'escó de diputat de Formentera. O amb acords conjunts entre l'esquerra del PSOE espanyola i l'esquerra sobiranista per anar a les eleccions generals. O les coalicions entre els partits que després conformaran MÉS, per anar conjuntament a les eleccions municipals, als Consells i a les autonòmiques. I per

raons d'espai i temps, sense fer esment als diferents acords d'experiències unitàries de caràcter municipal, que s'han donat a cadascuna de les nostres illes.

Més enllà de l'engrescador debat històric, tenir una visió de conjunt de les nostres experiències de coalicions de les esquerres, ens ajuda a reflexionar sobre la importància de les polítiques d'aliances i de com s'han d'encarar, sense traïr els principis ideològics de les parts i la coherència amb les respectives polítiques estratègiques. D'aquí ja es pot deduir que els acords de coalicions electorals sempre tenen un component tàctic, on cada part obté qualche tipus de benefici, i on tàcitament, s'admet una determinada correlació de forces entre els socis firmants de la coalició, a l'hora de concretar els termes dels acords i la col·locació a les llistes electorals.

Però més enllà del pur acord tàctic inherent a un acord de coalició electoral, és cert que alguna part pot tenir vocació que els acords electorals puguin tenir una projecció de continuïtat més estratègica. Com també de manera contrària, alguna part pot veure la coalició, com una primera passa per a acabar definitivament amb un competidor electoral.

La teoria política sols s'enriqueix amb la reflexió crítica sobre la mateixa experiència. A les nostres illes, amb el tema de coalicions electorals i en política d'aliances, ja tenim una ampla i rica experiència. Amb aquest número volem contribuir a l'aprofundiment del debat, amb l'esperança que també ens sigui útil, per encarar el nostre present i l'orientació de futur de la política d'esquerres i sobiranista de les nostres Illes.

Bloc 1.

Passat i present

1.1.

Les relacions dins l'esquerra durant la transició

Miquel Vidal Bosch

Una de les fites de la Transició és l'obligada posada en marxa de les relacions entre les diverses forces polítiques del moment. En el cas de l'esquerra trobam exemples d'unitat i també de divergència, constituint aquell període un temps de complexitats i de molta densitat d'idees i successos. L'any 1976, un cop havia mort el dictador, començam a trobar les primeres demostracions públiques d'unes relacions que ja existien durant la clandestinitat però que aleshores s'incrementen significativament. Si bé des de 1972 ja hi havia hagut experiències d'unitat entre distints partits progressistes, com la Mesa Democràtica, la Junta Democràtica o el col·lectiu Tramuntana, és l'any 1976 quan les relacions s'obren molt més. El 31 de gener tingué lloc una trobada de forces polítiques d'esquerra d'arreu dels reafirmats Països Catalans al santuari de Cura. Totes elles tenien objectius comuns: la ruptura democràtica, l'amnistia, les llibertats polítiques, l'autonomia de les Illes Balears, i, fins i tot, l'autodeterminació i el fet nacional dels Països Catalans. Per part de les Illes, hi participaren els comunistes (la Junta

Democràtica), els socialistes i socialdemòcrates (PSOE, PSP i PSB)¹ i els nacionalistes (PSI).² També hi assistiren altres grups de menor impacte. La jornada de Cura representà una unitat que posteriorment no s'acabaria materialitzant en tots els objectius que s'havien proposat. Forces tan rellevants com el PSOE no defensarien després l'autodeterminació, la ruptura democràtica o la consideració nacional de les Balears.³

Aquella trobada coincidia pràcticament en el temps amb la conformació d'una nova experiència unitària de les forces de l'oposició tant a les Illes Balears com arreu d'Espanya. Al llarg de la primera meitat de 1976, la Junta Democràtica d'Espanya, liderada pel PCE, i la Plataforma de Convergència Democràtica, liderada pel PSOE, es fusionaren conformant la Coordinació Democràtica, coneguda popularment com la "Platajunta" per la fusió dels noms de les seves creadores. A les Balears, la unitat es concretà a partir del juliol amb l'Assemblea Democràtica, que conjugava so-

1 Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE), Partit Socialista Popular (PSP) i Partit Socialdemòcrata Balear (PSB).

2 Partit Socialista de les Illes (PSI). En realitat, hi participà un grup promotor del partit, que naixeria oficialment poques setmanes després.

3 *Lluc*, n.656, febrer de 1976, pp.24-25.

CANYELLES, Bartomeu i VIDAL, Francesca. *L'oposició antifranquista a les Illes*. Palma: Editorial Moll, 1977, pp.202-203.

SERRA, Antoni. *Gràcies, no volem flors: cròniques de la clandestinitat a Mallorca*. Barcelona: La Magrana, 1981, pp.164-165.

PAYERAS, Miquel. *Les utopies evaïdes: crònica política de la transició democràtica a les Illes Balears, 1974-1978*. Palma: Cort, 1999, p.204.

cialistes, comunistes i nacionalistes.⁴ El seu manifest el signaren CCOO, UGT, PSOE, PCE, PSI, PSP, PSAN, GASI, MCI, PTE, PSB i Partit Carlí. L'Assemblea s'unia per reclamar l'autogovern, la plurinacionalitat i la normalització lingüística i cultural, i denunciar el centralisme, però també per aconseguir les llibertats democràtiques, el sufragi universal o l'amnistia general. L'Assemblea, a més, tingué un caràcter profundament obrerista, favorable a la pagesia i contrari al poder de les classes socials altes. Així, si bé la unitat venia pel vessant social, concretant en la lluita democràtica i progressista, les divergències internes vindrien entorn de la qüestió nacional. En el si de l'organisme hi hagué dos blocs divergents: les formacions de caràcter nacionalista (PSI, PSAN, GASI, MCI i carlins) i les de naturalesa estatal (PSOE, PCE, CCOO, UGT, PSP i PTE).⁵ Hi hagué divergències entre socialistes i comunistes pel rebuig dels primers i el suport dels segons al Document de València que havia signat la Comissió d'Enllaç dels Organismes Unitaris de tot l'Estat, el qual reivindicava el referèndum sobre la monarquia.⁶ L'Assemblea Democràtica, en definitiva, tingué un limitat arrelament popular i una capacitat de convocatòria moderada, i s'acabaria dissolent l'any següent, el 1977, quan l'unitarisme polític virava cap a un context de pugna electoral davant la primera convocatòria de comicis democràtics en dècades.

L'any 1977, trobam moltes fites d'unió i desunió dins l'esquerra illenca. Una part del

nacionalisme mallorquí, de caràcter majoritàriament independentista i representada pel PSAN, havia impulsat a principis d'any l'Assemblea Popular com a reacció a l'Assemblea Democràtica de la qual formava part i de la qual en criticaven actituds que consideraven "provincialistes" i destinades a l'apropament cultural i identitari amb Castella i no amb els territoris de parla catalana.⁷ Crearen el projecte d'Estatut de Cura, una proposta nacionalista per a la futura autonomia en la qual també hi participaren representants del Congrés de Cultura Catalana, l'Obra Cultural Balear, la Unió de Pagesos de Mallorca o el PSI.

Pocs mesos després, arribant a l'estiu de 1977, un cop ja s'havia aprovat a tot Espanya la Llei per a la Reforma Política i s'havien legalitzat els partits polítics, i faltant escassos dies per a les primeres eleccions democràtiques es produiria una altra experiència d'unitat política de la gran majoria de forces democràtiques de les Illes, inclòs també el centredreta autòcton i estatal: el Pacte Autonòmic, amb el qual es reafirmava el compromís amb l'autonomia.⁸

D'aquesta manera, si bé dissentien en aspectes fonamentals del debat identitari i nacional, PSOE, PCE i PSI havien compartit no només objectius (l'autonomia, la democràcia, drets i llibertats...) sinó també espais de trobada i d'acció conjunta. Això no obstant, un cop arribaren les eleccions generals cada espai polític tingué la seva pròpia candidatura. L'única experiència unitària dins l'esquerra de cara a les eleccions

4 Hi hagué Assemblees Democràtiques a les quatre illes, essent la de Menorca la primera en constituir-se. També es constituí el Consell de les Assemblees Democràtiques de les Illes, amb la finalitat de conjugar l'acció dels organismes insulars. El Consell esdevindria una experiència més simbòlica que pràctica.

5 Arxiu Personal Miquel Vidal Bosch: Manifest de l'Assemblea Democràtica de Mallorca (1976).

Arxiu del Regne de Mallorca: PSM/87. Propuesta de documento divulgativo sobre la autonomía (ADM).

6 PAYERAS, Miquel. *Les utopies esvaides: crònica política de la transició democràtica a les Illes Balears, 1974-1978*, op.cit., 1999, pp.215-218/340-341.

7 SERRA, Antoni. *Gràcies, no volem flors: cròniques de la clandestinitat a Mallorca*, op.cit., 1981, pp.169-170.

8 Arxiu Personal Miquel Vidal Bosch: Pacte per l'Autonomia (Palma, 04/06/1977).

Arxiu Personal Miquel Vidal Bosch: Pacte per l'Autonomia de les Illes Balears i Pitiüses (Illes Pitiüses, 11/06/1977).

fou Unitat Socialista, la candidatura que conformaren el PSP, el PSI i l'MSM (Moviment Socialista de Menorca). Es presentaren junts per sumar forces, però a diferència del primer els dos darrers eren nacionalistes, defensaven un socialisme autogestionari i pertanyien a la Federació de Partits Socialistes (un organisme unitari confederalista de diverses formacions d'àmbit territorial d'arreu d'Espanya). El PSP considerava les Balears com una regió i no defensava una articulació política dels Països Catalans, però sí que acceptava el dret democràtic de la ciutadania d'elegir les relacions concretes a mantenir amb altres territoris. Les divergències entre el PSP i els seus aliats nacionalistes serien evidents des del principi: el partit d'Enrique Tierno Galván, liderat a les Balears per Ferran Porto, havia manifestat l'any anterior el seu rebuig a "*estos nuevos partidos que pretenden un carácter exclusivamente balear que tienden de forma irresponsable al fomento de la división de la oposición de las Islas*". Unitat Socialista, en definitiva, no parlava en clau nacional i no es pot considerar una candidatura estrictament nacionalista. D'altra banda, els pilars d'unió entre els seus integrants foren la qüestió social, la crítica al model econòmic turístic i a la destrucció del territori, la consecució de l'autonomia, la defensa de les identitats insulars i una construcció federal de l'Estat.⁹ Creien en el socialisme com l'única forma d'assegurar la democràcia, l'autonomia i la defensa de les classes populars.¹⁰ Per tant, de nou era la qüestió nacional la que separava més les esquerres. Dins US el paper prevalent el tingué el PSI, que ocupà el primer i el quart

lloc de la candidatura, amb Francesc Obrador i Sebastià Serra respectivament.

UCD guanyà les eleccions a escala estatal amb el 34% dels vots però a les Illes Balears ho féu amb el 52% (i 4 dels 6 escons que repartia la circumscripció balear). El PSOE obtingué el 29% a tot Espanya i el 23% a l'arxipèlag (amb els 2 escons restants). Les altres dues opcions d'esquerres restaren molt lluny d'obtenir un diputat per les Balears: Unitat Socialista tingué el 5.2% i el PCE, el 4.5%.¹¹ US assolí els seus millors resultats a Montuïri (15%), Campanet (10%) i Algaida (8%), i els seus pitjors, a Palma (5%). Davant el fracàs electoral, la coalició entre el PSI i el PSP es trencà, i el segon s'integrà dins el PSOE, produint-se així el primer gran transvasament de polítics des de l'esquerra alternativa cap a aquesta formació, líder de l'esquerra estatal i balear. Les marxés més significatives foren les d'Antoni Tarabini (que s'incorporaria al PSOE dos anys després, no de forma immediata) i la de qui havia encapçalat la llista electoral, Francesc Obrador, convertit a partir d'aleshores en nou secretari general de la UGT de Balears, organització sindical molt lligada al PSOE. Les seves marxés responen a una voluntat d'unitat socialista dins una opció política dominant, atenent també a un aprofundiment del PSI en el nacionalisme propi. A més, la integració dins la UGT del sindicat ASUDTH (Alternativa per un Sindicat Unitari i Democràtic dels Treballadors de l'Hoteleria), fins aleshores unit a l'USO (Unió Sindical Obrera), simbolitzà la debilitat de les opcions obreristes autòctones.

9 CANYELLES, Bartomeu i VIDAL, Francesca. *L'oposició antifranquista a les Illes*, op.cit., 1977, pp.203-204.

MARIMON, Antoni. *Entre la realitat i la utopia. Història del PSM*. Palma: Edicions Documenta Balear, 1998, pp.34-38.

PAYERAS, Miquel. *Les utopies evasïdes: crònica política de la transició democràtica a les Illes Balears, 1974-1978*, op.cit., 1999, pp.208/325-331.

10 Arxiu Personal Miquel Vidal Bosch: "Manifiesto Socialista y Autonomista" (1977).

11 Dades de la Junta Electoral Provincial de Balears.

L'entesa entre PSOE i PSI era difícil, ja que el primer no veia amb bons ulls algunes importants reivindicacions del segon (el socialisme autogestionari, la defensa dels Països Catalans com una articulació política i la plurinacionalitat d'Espanya). Llavors, els membres del PSI que rebutjaren l'opció del PSOE acabaren transformant la formació en el Partit Socialista de Mallorca (PSM), arran de la seva III Assemblea, celebrada el desembre de 1977. S'hi incorporaren aleshores persones vinculades al nacionalisme cultural, a l'Obra Cultural Balear i procedents majoritàriament de la Part Forana de Mallorca (en especial de Montuïri, Algaida i Campanet). Entre els nousvinguts es trobaren personalitats tan destacades en el futur del partit com Damià Pons, Damià Ferrà-Ponç, Pere Sampol i Gabriel Oliver (conegut amb el malnom *Biel Majoral*). Aquell fou un punt d'inflexió que, entre altres coses, féu augmentar la presència del partit a la Part Forana.¹² Per la seva part, el Moviment Socialista de Menorca es fusionà amb el Moviment Federalista de Menorca per crear el Partit Socialista de Menorca, organització agermanada amb el PSM mallorquí però independent. La fusió la signaren el 17 i el 18 de setembre de 1977 (per tant, abans que l'Assemblea del PSM de Mallorca), a un congrés celebrat a es Mercadal.¹³ Per la seva part, el fracàs del PCE acabaria per desembocar, l'any següent, en un canvi de denominació: Partit Comunista de les Illes Balears (PCIB), una forma d'intentar guanyar major autono-

mia dins la matriu gran del partit.¹⁴ De totes formes, les eleccions generals, municipals i insulars de 1979 deixaren el mateix escenari: candidatures separades, victòria de la UCD i lideratge del PSOE dins l'esquerra.

Durant la dècada dels setanta, la desunió de les esquerres fou més notòria en els cicles electorals que en el procés autonòmic. Posteriorment a les primeres eleccions, tots els partits progressistes participaren del Pacte de Toro, de l'Assemblea Autonòmica de Menorca o de la Comissió dels Onze, que serviren per avançar en un procés que, no obstant això, dominaren els dos grans partits, UCD i PSOE. Aquesta fou, precisament, la principal divergència entre les esquerres en els primers anys dels vuitanta: els comunistes i els nacionalistes no estigueren conformes amb l'autonomia que havien produït els dos grans partits.

12 MARIMON, Antoni. *Entre la realitat i la utopia. Història del PSM, op.cit.*, 1998, pp.36-40.

MARIMON, Antoni. "La recepció de la qüestió basca i la qüestió gallega a la premsa política d'esquerres de Mallorca durant la Transició democràtica (1975-1983)" dins AGIRREAZKUENAGA, Joseba i ALONSO, Eduardo (eds.). *Naciones en el Estado-nación: la formación cultural y política de naciones en la Europa contemporánea*. Barcelona: Editorial Base, 2014, p.383.

MARIMON, Antoni. "La construcción del espacio político de la izquierda nacionalista en la isla de Mallorca. Las elecciones municipales de 1979 y de 1983". *Historia Actual Online*, n.53, p.127, 2020.

Ara Balears: "Els cants de sirena del PSOE illenc", 5 de novembre de 2022. Autor: Antoni Janer. https://www.arabalears.cat/politica/cants-sirena-psoe-illenc_130_4538130.html

13 Arxiu Històric de la Universitat de les Illes Balears: Fons Sebastià Serra i Busquets. Informació del Partit Socialista de Menorca.

14 GINARD, David. "Movimiento obrero y cuestión nacional y lingüística. El caso de los comunistas en las Islas Baleares (1921-1978)". *Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea*, n.18, pp.258-260, 2019.

1.2.

Entesa de l'esquerra «transformadora» de Menorca (1986-1995)

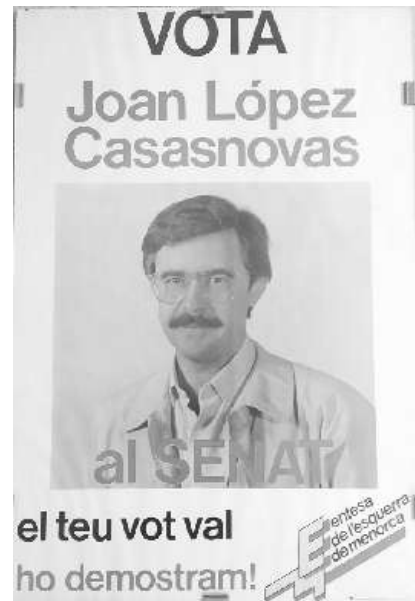
Nel Martí

Secretari general del PSM (1997-1999). Coordinador General de MÉS per Menorca (2017-2019). Autor del *Somni menorquinista. Antecedents i aspiracions del menorquinisme polític*. (Ed. Lleonard Muntaner, 2021).

A Joana Febrer Rotger (Ferrerries, 1947-2024),
Regidora de l'Entesa de l'Esquerra de Ferreries els mandats 1995-1999 i 2003-2007

Entesa de l'Esquerra de Menorca (EEM o l'Entesa) és el nom triat per la coalició insular creada l'any 1986 amb l'objectiu de constituir-se com l'alternativa que agrupés totes les forces polítiques insulars situades a l'esquerra del PSOE. La fórmula elegida era poc habitual en aquell moment. La coalició va ser legalment conformada per dos partits, el Partit Socialista de Menorca (PSM) i el Partit Comunista dels Pobles d'Espanya (PCPE), i una coalició, Esquerra Unida (EU). Tot i això, un gran nombre dels membres de l'EEM no estaven afiliats a cap de les formacions esmentades. De fet, la majoria dels regidors de l'Entesa van ser membres independents, sense afiliació de partit.

Ideològicament, l'Entesa de l'Esquerra de Menorca es definia com una formació d'esquerres, ecologista i menorquinista. Entenia aquest darrer component com la defensa de l'autogovern i de la llengua i cultura propis de Menorca. Es posicionà a favor del dret d'autodeterminació dels pobles, tot i que no formaven part del seu vocabulari ideològic els termes nacionalisme, sobirania o independència.

Cartell electoral de Joan López Casanovas al Senat, de 1986.
Font: Arxiu PSM.

Logotip de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca, entre 1986 i 1991.

Naixement

El seu naixement cal situar-lo en les eleccions generals de 1986, quan el PSM i Esquerra Unida, encoratjats per un considerable nombre de militants d'esquerres no afiliats a cap de les dues formacions, es van presentar conjuntament al Senat. Cal recordar que per a l'elecció dels representants balears a la Cambra Alta, cada illa constitueix una circumscripció electoral, amb un representant per a Menorca, un altre per a Eivissa i Formentera i tres per a Mallorca. Es van presentar amb la fórmula jurídica d'agrupació d'electors, amb el nom d'Entesa de l'Esquerra de Menorca. El candidat va ser Joan Francesc López Casanovas, d'EU, amb Ramon Orfila Pons, del PSM, com a suplent. Sense cap dubte, el perfil ideològic i el lideratge de Joan López Casanovas van ser fonamentals perquè la candidatura arribés a bon port. López Casanovas estava afiliat a EU, però era respectat i valorat entre els membres sobiranistes (llavors identificats amb el terme ideològic de «nacionalistes») del PSM. A la mateixa convocatòria electoral de 1986 al Congrés dels Diputats, el PSM (amb PSM-ENE), EU (amb Izquierda Unida), PCPE, així com El Verds, van concórrer per separat.

López no aconseguí l'escó, però l'aliança electoral del Senat serví d'experiència perquè es repetís la fórmula a la següent convocatòria electoral del juny de 1987, per definir la composició política del Consell Insular de Menorca i del Parlament de les Illes Balears, per una banda, i dels vuit municipis de l'illa, per l'altra. En aquest cas, van integrar la coalició el PSM, EU i el PCPE. Les eleccions autonòmiques i municipals van coincidir també amb les eleccions europees. En aquest darrer cas, el PSM, EU i el PCPE es van presentar

a través de candidatures i confluències europees diferents. El PSM de Menorca, com a membre de la federació PSM-EN, formà part de la coalició Esquerra dels Pobles, mentre que EU i el PCPE es van presentar amb la coalició Izquierda Unida.

Logotip oficial presentat davant la Junta Electoral l'any 1991.
Font: Arxiu PSM.

Principis ideològics i estructura orgànica de la coalició

La idea nuclear de l'EEM va ser la voluntat d'aglutinar les forces polítiques i la societat civil organitzada identificades amb l'«esquerra transformadora i d'alliberament», és a dir amb l'esquerra que no compartia els posicionaments reformistes del PSOE. El PSM, EU i PCPE van fer un comunicat de premsa l'11 de febrer de 1991 intentant que el partit polític Els Verds també se sumés a la coalició. Tot i que formalment no va succeir això, Els Verds de Menorca van decidir no presentar-se a les eleccions per a contribuir als bons resultats de l'Entesa.

Els principis ideològics de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca (EEM) estaven fonamentats en els valors de l'esquerra, amb una particular sensibilitat cap a les qüestions ecològiques i la defensa del territori. En el document de pacte signat el vuit d'abril de 1991 entre les tres formacions polítiques, es deixava ben clar que l'EEM havia sorgit

amb la finalitat de representar a tota l'esquerra transformadora, incloent-hi el PSM, Esquerra Unida, PCPE, així «com els homes si les dones de sensibilitat prioritàriament ecologista». En el document de la coalició també es destaca la «visió sindical» i «el component autòcton».

El seu àmbit d'actuació va ser bàsicament municipal i autonòmic, «no obstant això [diu l'acord], se cercaran fórmules per tal de procurar acords de consens que permetin incidir en altres àmbits: estatal, europeu, ...». La realitat va ser, emperò, que, més enllà de la convocatòria al Senat de 1986, no hi va haver cap altra confluència electoral fora dels àmbits municipal i autonòmic.

Un altre element crucial que va definir l'essència de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca (EEM) va ser la voluntat d'establir noves formes de participació política, que fossin «més obertes i no subjectes a disciplines o estructures rígides», amb l'objectiu de donar veu i espai a persones no necessàriament vinculades a les formacions polítiques signants de la coalició. La participació de membres que no estaven afiliats als partits fundadors de l'EEM és destacada al preàmbul del pacte, que subratlla: «no es pot prescindir de l'existència dels partits com a components de l'Entesa, tenint, però, igualment clar que tampoc no es pot reduir l'Entesa a una coalició dels diferents partits o forces que hi són presents».

Quant a l'estructura orgànica, aquesta s'ajusta a la voluntat manifestada en el preàmbul i en la definició i objectius del pacte, que diuen:

- EEM és una formació política que pretén la transformació de la societat mitjançant la més àmplia participació dels ciutadans

i ciutadanes en la política, i que té la seva identitat en els principis d'esquerra transformadora i d'alliberament que es defineixen i verifiquen en un programa. EEM és una organització sobirana, plural i programàtica, que pretén la construcció d'una alternativa d'esquerres a Menorca a partir de l'elaboració d'una política pròpia.

- EEM es defineix com una organització basada en una coalició estable de forces polítiques obertes a la participació dels homes i les dones que s'identifiquen amb els principis del seu programa.

De manera coherent amb aquests principis, es va establir un funcionament assembleari, basat en el principi d'«una persona, un vot». Es va acordar explícitament que no hi hauria quotes de poder per als partits, i es va permetre als membres de les tres formacions signants mantenir una doble afiliació. Es van preveure assemblees locals, una assemblea general insular, un consell polític insular, un secretariat executiu, una coordinadora institucional i les jornades de l'EEM. És en el Consell Polític de l'EEM on les forces polítiques signants de la coalició cediren explícitament una part de la seva sobirania. També es va establir el sistema de llistes obertes per a l'elecció dels càrrecs interns i de representació institucional.

Eleccions autonòmiques i municipals de 1987

En el cas de les eleccions de 1987, la fórmula legal de l'EEM per a presentar-se a la convocatòria ja no va ser l'agrupació d'electors, com havia fet l'any 1986, sinó la coalició. La llista al Consell i al Parlament era única, és a dir, que els candidats elegits eren alhora consellers

i diputats. La candidatura estava encapçalada de nou per Joan López Casanovas i Ramon Orfila Pons. L'acabaven de conformar Buenaventura Quevedo Roca, Antonio Castello Sabater, Margarita Pons Gomila, Juana Febrer Rotger, Marc Genestar Llufríu, Cristobal Marti Puyuelo, Joan Gomila Barber, Ernesto Ribalaga Briones, Sofia Sintes Rosa, José M. González Pons i José M. Gornés Cardona. La candidatura aconseguí dos escons, que foren per als dos primers candidats de la llista, Joan López i Ramón Orfila, aconseguint col·locar-se com a tercera força política amb representació al Consell Insular de Menorca i possibilitant un govern progressista a la màxima institució insular, PSOE-EEM, presidit per Tirso Pons Pons. El PSOE i el PP van obtenir cinc consellers cada un, EEM dos i CDS un.

Any electoral	Nombre de vots de l'EEM	Vots d'altres formacions	% dels vots a Menorca de l'EEM	Núm. escons de l'EEM
1987	4.367	11.412 (PP) 10.472 (PSOE)	15'07 %	Joan López Ramon Orfila
1991	4.653	14.895 (PP) 11.095 (PSOE)	14'26 %	Joan López Ramon Orfila

Resultats electorals de l'EEM a les institucions autonòmiques (Consell Insular de Menorca i Parlament de les Illes Balears). Elaboració pròpia. Font: Junta Electoral Central.

Durant els dos primers anys del govern insular PSOE-EEM, Joan López Casanovas i Ramon Orfila van dirigir, respectivament, les conselleries de Cultura, Educació i Esports, i Agricultura. Els desacords en qüestions d'ordenació i protecció territorial, així com les desavinences en la forma de governar, van propiciar la sortida de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca del govern del Consell.

Cal recordar que tant López com Orfila ja havien estat consellers durant el període 1983-1987, a través de la candidatura Agrupació d'Esquerres-PSM, possibilitant un pacte de govern amb el PSOE i la presidència socialista

de Tirso Pons. S'hi havien presentat formalment a través de la candidatura del PSM integrada per Joan F. López Casanovas, Joan Pons Moll, Ramón Orfila Pons, Bartolomé Pons Huguet, Maria Juan Benejam, Antonio Casero Rodríguez, Sebastián Pons Pellicer, José Cladera Miret, José M. Gornés Cardona, Agueda Seguí Orfila, Juana M. Barceló Martí i Amelia Carreras Martorell. Foren elegits inicialment Joan López i Joan Pons Moll, el qual fou substituït al cap de poques setmanes per Ramon Orfila, qui acompanyarà a López al CIM i al Parlament durant els dos mandats i legislatures posteriors, de 1987-1991 i 1991-1995. Durant aquest període, de 1983 a 1987, Joan López va ser el ponent de la Llei de Normalització Lingüística i va promoure l'aprovació per unanimitat de la bandera de Menorca i la constitució de l'Institut Menorquí d'Estudis.

Logotip de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca, entre 1991 i 1995.

Eleccions autonòmiques i municipals de 1991

En les següents eleccions del 1991, Joan López tornà a encapçalar la llista de l'EEM i Ramon Orfila repetí com a número dos. Els dos consellers de l'Entesa van permetre de nou que es revalidés un pacte PSOE-Entesa, amb un govern presidit per Albert Moragues Gomila (PSOE). La moció de censura presentada pel PP, amb el suport del conseller-diputat trànsfuga Jaume Peralta, va donar el govern al PP presidit per Joan Huguet Rotger (PP).

En l'àmbit parlamentari, els dos consellers-diputats van formar part del Grup Parlamentari Nacionalista d'Esquerres. Joan López fou portaveu del grup durant la segona legislatura (1987-1991).

La situació interna de l'EEM es va començar a debilitar a partir de les eleccions de 1991. La participació de Joan López com a cap de llista va permetre que es revalidés la fórmula de l'EEM, tot i que el 22 de setembre de 1992 López presentaria la seva dimissió. Fou substituït per J. Bosco Gomila, també del PSM com Ramon Orfila, amb la qual cosa EU quedà sense representació al Consell. Aquesta circumstància i l'absència del lideratge de Joan López, juntament amb altres factors, van desencadenar que en poques setmanes els dos principals partits de la coalició, PSM i EU, pactessin la seva dissolució, que es materialitzaria el febrer de 1994.

Sense cap dubte, els resultats electorals de les eleccions generals de 1993, en les quals PSM i EU es van presentar per separat, van ser decisius. A través d'aquells resultats, totes dues formacions van constatar que la fórmula de l'EEM no els permetria progressar en la consolidació del seu projecte ideològic dins d'una determinada visió de l'Estat, la qual no era compartida.

El periodista Andreu Manresa va recollir la seva anàlisi dels fets en el setmanari *El Temps* (14/02/1994), la qual pot ajudar-nos a comprendre el desenllaç. Diu Manresa que l'Entesa «Va néixer com la via menorquina cap a la síntesi entre nacionalisme i esquerra, i també com una nova forma d'estructura política». «Semblava un gran descobriment», diu ell. Però les diferències ideològiques, especialment les relatives al fet nacional, van ser sempre una dificultat interna

dins la coalició. Segons Manresa varis van ser els elements desencadenants de la dissolució de l'EEM. Per una banda, «l'any passat [1993] un grup d'independents proposà que l'Entesa s'havia d'enfortir i que per això res millor que convertir-se en partit, superant així l'existència de dos partits hegemònics —PSM i EU—. Per altra banda, «Joan López Casasnovas va dimitir com a diputat i va ser substituït per un membre del PSM. Des de llavors [...] la situació s'ha anat agreujant fins la ruptura». Finalment, Manresa també assenyala un altre element desencadenant, les eleccions generals del juny de 1993, que «ajudaren a ampliar l'escletxa entre les dues formacions. EU quedà molt per damunt del PSM i el partit nacionalista va veure clar —tant a Menorca com a Mallorca— que tot desenvolupament futur del nacionalisme passava per la ruptura amb EU». En aquest sentit, el periodista d'*El Temps* conclou: «L'Entesa, després de més de 7 anys d'existència no ha pogut resistir la seva originalitat. A les eleccions locals i autonòmiques es presentava com a tal, però a les generals i europees, tant el PSM com EU es presentaven per separat. Les estratègies dels dos partits han acabat per enfrontar-se i l'Entesa no ho ha resistit».

Àmbit municipal

Deixi'm dir-li que el capital polític més preuat de l'EEM eren les candidatures municipals, majorment formades per persones que no optaven, en principi ni pel PSM ni per IU, sinó que valoraven el factor unitari. Eren la majoria i van fer una tasca de gestió allà on van governar i d'oposició a on no, admirable.

(Joan López, *Illa Global*,
22 de novembre de 2021)

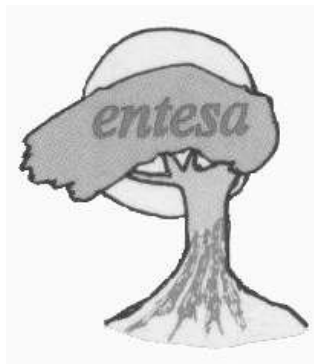
Municipi / Any	EEM-1987	EEM-1991	1995	2023
Maó	2 regidors	2	EU 2 / PSM 1	Agrupació d'electors Ara Maó: 4
Ciutadella	2	2	EU 1 / PSM 2	PSM-MÉS per Menorca: 5 Agrupació d'electors Ciutadella Endavant: 1
Alaior	1	0	EU 0	Coalició electoral Avançam (MÉS per Menorca – Esquerra de Menorca IU): 3
Es Mercadal	2	2	Alternativa a la Sala 3	Agrupació d'electors Entesa des Mercadal i Fornells: 4
Ferrerries	1	1	Entesa de l'Esquerra de Ferreries 3	Agrupació d'electors Entesa de l'Esquerra de Ferreries: 3
Es Castell	2	3	EU 2 / PSM 2	Agrupació d'electors Som Es Castell: 2
Sant Lluís	0	0	PSM 1 / EU 0	Agrupació d'electors Volem Sant Lluís: 3
Es Migjorn	0	1	EU 0	
TOTAL	10	11 ¹	17	25

Nombre de regidors/es de l'EEM per municipi i any, i altres candidatures de confluència a l'esquerra del PSOE. Elaboració pròpia.
Font: Junta Electoral Central.

Joan López explica que una de les característiques i contribucions fonamentals de l'EEM va ser la seva implantació en l'àmbit municipal. Gràcies a aquesta nova coalició, l'esquerra transformadora va obtenir presència en sis dels vuit municipis, amb una majoria de regidors independents no afiliats ni al PSM ni a l'EM ni al PCPE. Concretament, l'any 1991, nou dels onze regidors eren independents.

Després de la dissolució de l'Entesa, Ferreries i Es Mercadal van acordar continuar amb la fórmula de confluència a l'esquerra del PSOE a través d'agrupacions d'electors, amb el suport i la integració del PSM i l'EU. Ferreries, fins i tot, va conservar el nom i el logotip de l'EEM. L'Entesa de l'Esquerra de Ferreries

ho va explicar d'aquesta manera en un article al diari Menorca (02/02/2015):

El logo de l'Entesa de Ferreries era una adaptació del logo de l'EEM.
Font: Entesa de Ferreries.

Si una cosa teníem clar el grup que vam impulsar l'Entesa de l'Esquerra de Ferreries, fa vint-i-vuit anys era la necessitat d'acostar esforços, de confluïr partits i persones de diferent sensibilitat política, social, ecologista, etcètera, per tal d'incidir de forma conjunta i organitzada en la vida política local. Amb un projecte de poble que recollís el bo i millor d'una suma de propostes i objectius per a dur a terme i així, anar aconseguint fer de Ferreries un poble més actiu, emprenedor i solidari, on l'extens teixit social havia de ser-ne protagonista.

D'aquesta manera, va néixer l'Agrupació d'electors, amb voluntat de ser reflex d'una manera de fer i de pensar d'un important sector del nostre poble. Volíem continuar la tasca a nivell local del que havia representat en l'àmbit insular l'Entesa de l'Esquerra de Menorca. De les arrels d'aquella estructura unitària, n'havia de sortir una nova branca que amb el pas del temps seguís disposada a dur a

1 Regidors per municipis: Mateu Martínez Martínez i Remigi Lora Buzón (Maó); Llorenç Pons Bosch i Maria Assumpció Gorriàs Pons (Ciutadella); Cristobal Martí Poyuelo i Rosalia Florit Coll (Es Mercadal); Antònia Allès Pons (Ferrerries); Ester Rüdavets Vidal, Pedro Pons Mari i Francisco Moragues Gomila (Es Castell); Josep P Gomila Goñalons (Es Migjorn Gran).

terme un treball seriós i coherent a Ferreries. I així ho hem anat fent en tots aquests anys.

Acte de l'EEM a Ciutadella. Autor: Joan Capó Florit.
Font: Arxiu d'Imatge i So de Menorca-CIM

Joan F López Casasnovas, l'any 2022. Foto: Bep Allès.

Trenta-vuit anys després

Han passat molts anys d'aquella experiència política que intentà *coaligar* les forces transformadores d'esquerres de Menorca, per con-

trarestar el bipartidisme del PSOE i AP/PP. L'experiència va ser, sense cap dubte, positiva i necessària, a pesar de no poder-se transformar en una fórmula política estable, tal com recollia el text de l'acord de 1991. Les diferents visions del model d'Estat i de les aliances en els àmbits balear, estatal i europeu, així com l'aspiració legítima de cada formació política, van ser qüestions insalvables en la continuïtat del projecte de l'Entesa.

Entre els aspectes més rellevants de l'EEM cal destacar, en primer lloc, la seva contribució a la protecció del territori i la defensa i promoció de la llengua i cultura de Menorca. En segon lloc, l'Entesa va fer possible que moltes persones d'esquerres sense afiliació de partit s'incorporessin a l'activitat política, dins i fora de les institucions públiques. En tercer lloc, va possibilitar governs d'esquerres —que fessin polítiques d'esquerres— al Consell Insular de Menorca i als ajuntaments de l'illa, en un període clau de la història política de Menorca. I, finalment, l'experiència de l'Entesa, va servir de model per a la conformació en l'àmbit local, tant l'any 1995 com posteriorment, d'aliances electorals i polítiques (coalicions o agrupacions d'electors) basades en l'esperit de l'«esquerra transformadora» de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca. En resum, l'Entesa va ser una eina de transformació necessària perquè a Menorca, durant el període de 1987 a 1995, es fessin polítiques d'esquerres, ecologistes i menorquinistes. Així idò, com deia un dels seus lemes de campanya, l'experiència de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca «va valer la pena».

Fonts primàries: arxius particulars de Joan López Casasnovas, Francesc Pons Morlà i PSM-MÉS per Menorca, Arxiu d'Imatge i So de Menorca i Junta Electoral Central.

1.3.

Cultura de pacte a les Illes Pitiüses

Pilar Costa

Va ser un 3 de març de 1996 quan, per primera vegada en aquesta democràcia, els i les progressistes de les Pitiüses, vencérem a la dreta cacic illenca, amb l'escó al Senat, a través d'una candidatura unitària sota la fórmula de l'agrupació d'electors "Eivissa i Formentera al Senat" que Isidor Torres de Formentera i jo mateixa d'Eivissa vaig encapçalar.

A finals del 1995 vaig començar a veure en premsa, que els partits progressistes i d'esquerra parlaven d'arribar a un acord unitari per concórrer a les eleccions generals de l'any següent al Senat, ja que Eivissa i Formentera trien un sol representant, que s'emporta la força política més votada encara que sigui per un sol vot. Era una evidència en aquells temps (també ho trob ara), que amb una dreta unida, i amb una esquerra representada per cinc partits polítics (totalment legítim, però que aquesta dispersió de vot perjudicava el resultat final al Senat), tornàvem a anar a uns comicis perduts d'entrada. Però el clima social, que demandava canvi, amb manifestacions que reclamaven més protecció del territori, més respecte per la nostra cultura i la nostra llengua catalana i més sensibilitat pels temes socials, va abonar l'esperit d'aquella entesa

que va anar més enllà dels cinc partits polítics que ho promovien.

Finalment PSOE, Els Verds, Esquerra Unida, ENE i ERC, juntament amb molts d'independents conformàrem l'agrupació d'electors. I l'èxit va ser rotund i incontestable. Mentre el PP i José Maria Aznar guanyaven les eleccions generals a Espanya, a dues illes petites com Eivissa i Formentera, vàrem treure l'escó al Senat amb una diferència d'onze punts sobre el PP. Inaudit! Dit així sembla fàcil, però no ho va ser mica. Es varen d'haver de vèncer moltes reticències entre els partits que venien de lluny; resistències d'alguns partits que, o bé en l'àmbit autonòmic, o bé a escala estatal, no ho veien gens clar. Triar el candidat o candidata que anés bé a tothom. La fórmula triada d'agrupació d'electors, suposava que les sigles dels partits quedaven més diluïdes dintre l'agrupació.

Però quan hi ha voluntat clara, només pot anar bé. I la generositat dels partits, però sobretot, l'empenta de les persones que hi havia darrere, varen fer possible que la candidatura prosperés. I és de justícia recordar a les persones que ho varen fer possible principalment: el meu

estimat Miquel Ramon (s'hi va deixar la pell i la salut) i Toni Malalt d'EU; Toni Costa i Josep Maria Costa (que havien de convèncer als seus col·legues de Madrid); Josep Ramon Balanzat d'Els Verds (entusiasta defensor de l'acord); Andreu Coll d'ENE amb el seny i calma que es necessitava en aquells moments; Pep Prats i Bernat Joan d'ERC fent valer els interessos illencs per damunt de tot.

Després s'hi va sumar molta gent independent que donava suport com Fanny Tur, Cati Torres, Pep Balanzat, Pere Vilàs, S.Roig, i tants d'altres que és impossible nomenar a tothom. I per descomptat, Isidor Torres, el candidat suplent de Formentera, que va ser per a mi un puntal bàsic.

I aquí m'atreviria a dir que comença una cultura de pacte progressista, les converses entre els partits, l'esforç de fer un programa comú i les persones que hi participàrem, va encetar una nova etapa política a les Illes. És de justícia recordar també, la primera experiència unitària encapçalada per Isidor Mari amb el Bloc Autonomista, en enfront d'Abel Matutes que va ser el guanyador.

Després de 1996, arribà el Pacte Progressista a Eivissa, i la COP (coalició d'organitzacions progressistes) a Formentera, a les eleccions locals i autonòmiques de 1999. Les candidatures foren unitàries en forma de coalició preelectoral a totes les Institucions. I tornàrem a guanyar. Per primera vegada el Consell Insular d'Eivissa i Formentera era progressista (jo el vaig presidir amb el grup de consellers i conselleres que m'acompanyaren de forma extraordinària: Vicent Tur, Sofia Hernanz, Fanny Tur, Joan Buades i Santi Ferrer. I a més vàrem aportar un important gra d'arena

per a la conformació del primer Govern de les Illes Balears del Pacte presidit per Francesc Antich. Hi havia una alegria desbordada entre la ciutadania progressista que veia com per primera vegada, érem capaços de girar els governs de dretes de tota la vida.

Els temes territorials, d'identitat i la protecció social tornaren a ser bàsics amb les nostres polítiques. Manifestacions multitudinàries de defensa de Ses Salines (uns anys abans), de Cala d'Hort, etc varen tenir la seva recompensa amb la protecció d'aquests espais que ara ja són indiscutibles. Però tothom recorda encara, els projectes urbanitzadors que hi havia a Ses Salines, que l'empenta del moviment ecologista, de funcionàries com Isabel Rodríguez i la mobilització, va aconseguir la seva protecció. Quan feia un mes aproximadament de presidir el Consell, en ple agost de 1999, les màquines excavadores entraven a Cala d'Hort per començar a executar el camp de golf. Amb l'ajuda del Govern, aconseguírem aturar-ho. I així començava una etapa apassionant políticament, però també complicada. Determinats sectors econòmics no acabaven de pair que l'alternança política era una realitat.

I des de llavors hem continuat amb acords unitaris de forma intermitent. Al Senat tornàrem a aconseguir l'escó unitari amb Pere Torres "Casetes" en el 2008; i en l'actualitat i, des de 2023 tenim a Juanjo Ferrer que també va aconseguir la unitat de l'esquerra diversa. I també hem tengut diferents acords al Consell d'Eivissa amb Xico Tarrés o Vicent Torres de Presidents, i al Govern de les Illes Balears amb la Presidenta Francina Armengol amb l'etapa més llarga de govern progressista continu. A més he tengut la immensa sort de participar

d'aquests governs autonòmics que han transformat moltes de les realitats de les quals ara en gaudim.

L'aprenentatge d'aquesta cultura de pacte per a mi ha estat molt enriquidora, i n'he extret lliçons bàsiques: la voluntat política mou muntanyes; les forces d'esquerres són diverses perquè la societat també és plural; la dreta ha passat d'anomenar-nos "ensaladilla" a practicar acords tan preelectorals (com Sa Unió de Formentera) com postelectorals amb VOX. I això darrer, fa i farà que torni a ser més necessari que mai el nostre lema de "junts podem".

Bloc 2.

La candidatura *Progressistes* 2004

2.1.

Vint anys de la coalició *Progressistes*

Miquel Àngel Maria Ballester

El 14 de març d'enguany es compleixen vint anys de la primera coalició pluralista de les esquerres de les Illes Balears per concórrer a les eleccions generals. Feia menys d'un any que el PP de Jaume Matas havia guanyat les eleccions autonòmiques, acabant amb el Pacte de Progrés. La combinació del desànim general i la necessitat de fer alguna cosa per superar-lo van propiciar l'acord dels 'Progressistes per les Illes Balears'.

En aquesta coalició, com en altres que la seguiran, hi coincidien dos objectius divergents:

per al sobiranisme progressista, havia de ser una plataforma ocasional per aconseguir representació a Madrid. Altres forces la veien com una possibilitat de crear un espai polític d'esquerres estable, fins i tot permanent.

El context

Des de l'estiu de 2003, l'ambient entre les forces progressistes era de xoc i desmobilització. Havien estat quatre anys il·lusionadors però complicats, sempre cercant l'equilibri entre estirar un PSOE ronsejaire cap a les

polítiques veritablement transformadores que el país necessitava, i al mateix temps evitar bregues que afeblissin l'estabilitat del govern i donessin ales al PP.

A l'àmbit estatal, el PP d'Aznar encarava les eleccions generals ple de força i d'arrogància, davant un PSOE afeblit que, malgrat la consolidació de Zapatero, no aconseguia entusiasmar. I precisament aquesta feblesa era un estímul per a les altres forces progressistes, que ho veien com una ocasió propícia per generar il·lusió amb un projecte nou. PSM, Esquerra Unida, Els Verds i Esquerra Republicana coincidien a reivindicar l'herència positiva del Pacte de Progrés.

La construcció de l'acord

Va ser aquest sentiment d'oportunitat la que va moure aquells partits a començar a parlar de la possibilitat d'anar junts a les eleccions generals. En un primer moment es va considerar d'incloure el PSOE en un gran acord progressista, idea que prest va decaure, tant per la negativa del PSOE com per les reticències dins els altres partits. EU pretenia un acord estable que, a més, vinculàs els partits de cara a les eleccions autonòmiques de 2007, cosa que cap altre partit acceptava. De fet, els socis més propers a EU, Els Verds, no volien cap aliança permanent amb EU. Per la banda nacionalista, les relacions entre el PSM i ERC eren de desconfiança. Al seu torn, a Menorca, encara pesava l'experiència fallida de l'Entesa de l'Esquerra —desapareguda feia deu anys—, de manera que el PSM-Menorca acceptava una coalició al Congrés dels Diputats, però no al Senat, a on la circumscripció és insular. Els dos PSM volien que el cap de llista al Congrés fos del PSM-Mallorca, prenent com a referència

els resultats de les eleccions autonòmiques de feia menys d'un any, mentre que EU preferia un candidat independent de consens.

La campanya

Era difícil, però l'acord va ser possible i es va anar contagiant un ambient d'esperança. La cap de llista, Nanda Ramon, del PSM-Mallorca, va aconseguir il·lusionar l'electorat nacionalista fent tàndem amb un número dos, Manolo Càmera, capaç de mobilitzar l'electorat més esquerrà i que difícilment hauria votat una candidatura purament nacionalista.

Va ser una campanya potent, alegre, intensa, positiva, amb actes electorals que van superar els pronòstics de públic més optimistes. També va ajudar a créixer l'expectativa de treure representació el fet que, per primera vegada, les Illes Balears elegien vuit diputats, i no set, per l'increment de població. A mesura que avançaven les setmanes, la sensació que 'Progressistes' podia donar la campanada es va convertir en la metzina que necessitava el projecte per encomanar il·lusió i confiança.

El gir de guió

És més que probable —jo n'estic convençut— que l'atemptat de l'11M a l'estació d'Atocha de Madrid, i sobretot les manifestacions de la jornada de reflexió, vagin impedir que 'Progressistes de les Illes Balears' obtingués representació al Congrés, convertint Nanda Ramon en la primera diputada de l'esquerra nacionalista a Madrid.

La nefasta gestió del govern d'Aznar i del ministre Acebes, invocant l'autoria d'ETA fins i tot quan Al Qaeda ja havia reivindicat

les bombes als trens de Madrid, va propiciar que durant el dissabte 13 de març, jornada de reflexió, es produís la primera gran manifestació descentralitzada convocada de telèfon a telèfon. Els missatges SMS van córrer com la pólvora. Manifestacions autoconvocades? Sí, però no siguem ingenus: l'aparell mediàtic afí al PSOE va fer la seva feina, i en menys de vint-i-quatre hores es va escampar la convicció que el canvi era possible... i que el vot útil al PSOE era imprescindible. Rodríguez Zapatero va guanyar les eleccions, i 'Progressistes' es va quedar a les portes d'obtenir representació.

Vint anys més tard

L'obtenció del primer diputat de l'esquerra sobiranista per les Illes Balears —Vicenç Vidal, de MÉS per Mallorca— no ha succeït fins a les eleccions de 2023, i ha estat, com es pretenia el 2004, amb una coalició amb altres forces progressistes. SUMAR MÉS ha aconseguit el que per molt poc no va aconseguir 'Progressistes'.

Durant les negociacions per bastir aquesta nova coalició, molts arguments (i recels) van ser els mateixos de fa vint anys. Els sobiranistes volien un acord ocasional, no permanent, i per tant no orientat a crear un nou espai/subjecte polític. La plataforma SUMAR, impulsada per Yolanda Díaz, hi venia bé, i fins i tot articulava un discurs amable: volem una coalició de les esquerres plurinacionals, una entesa entre iguals que reconegui qui és qui a cada territori. Sonava bé, i MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca s'hi van embarcar.

Quin recorregut tindrà aquesta avinença? Si SUMAR respecta els termes que van propiciar l'acord, tal vegada hi hagi noves edicions. Si,

en canvi —i ja hi ha moviments en aquest sentit— aprofita l'èxit puntual i llança la marca per competir amb les altres forces polítiques que s'hi van coalitzar a distintes nacions de l'estat, es carregarà l'invent i segurament tampoc no en traurà res. Amb el que acaba de succeir a Galícia, n'haurien de prendre nota.

Al sobiranisme progressista li poden convenir els acords conjunturals amb altres forces d'esquerres per aconseguir representació, però sap que qualsevol acord estable el convertiria en una sucursal d'una marca espanyola, una simple 'esquerra del PSOE' subjecta als vaivens de la política espanyola.

Si Espanya és un estat plurinacional i l'esquerra espanyola s'ho creu, l'única esquerra viable és la que s'articula a través de projectes auto centrats, arrelats a cada territori, i en tot cas capaços de teixir espais de col·laboració sense cases comunes ni paraigües fabricats a Madrid.

2.2.

Com vaig viure l'experiència de *Progressistes*?

Miquel Rosselló

Fundacions Darder Mascaró

Des de la redacció de l'Altra Mirada s'ha volgut aprofitar els vint anys d'aquella interessant experiència que va suposar la constitució de la candidatura *Progressistes* per reflexionar col·lectivament sobre les coalicions i/o aliances electorals dins el marc de les esquerres plurals de les nostres illes.

Per això, quan em varen demanar un article sobre la meva opinió d'aquella experiència que vaig viure molt directament i amb molta implicació, vull aprofitar per donar la meva opinió sobre les esmentades coalicions electorals i fins i tot sobre de les polítiques d'unitat de les esquerres en general.

Vaig començar l'activitat política, al principi dels anys 70 del segle passat de la mà del PSUC que feia bandera de la unitat democràtica i antifranquista tant dins el sindicalisme de CCOO com a l'Assemblea de Catalunya. Vaig ser per aquells anys un entusiasta de les polítiques unitàries que a Catalunya impulsaven Gregorio Lòpez Raimundo i el Guti, Antoni Gutiérrez Diaz.

A principis d'aquella dècada del segle passat vaig ser un dels molts joves comunistes que

ens entusiasmàrem amb l'experiència de la Unitat Popular de Salvador Allende a Xile i dins la història del Moviment Comunista internacional era un entusiasta de la política de fronts populars que va impulsar la Internacional Comunista de la mà de G.Dimitroff.

Ja a la dècada dels 90, a pesar que era un comunista disciplinat i totalment respectuós amb les directrius de la «Direcció» vaig començar a discrepar amb la política *de la dos orillas* que defensava Julio Anguita, de confrontació amb el PSOE. De fet, quan des d'Esquerra Unida de les Illes donàrem suport a la candidatura unitària d'Eivissa al Senat, que encapçalà Pilar Costa, Julio Anguita i la direcció de Madrid ens va desautoritzar i no participaren en la campanya.

En el primer Pacte de Progrés vaig participar amb entusiasme des del principi i al final, quan ja era Coordinador d'EU i Conseller de Treball, vaig haver de posar pau, més d'una vegada, entre els meus, d'EU-Els Verds i els del PSOE. Estava absolutament convençut, que sempre era molt més important aconseguir donar continuïtat a aquella primera experiència progressista que guanyar bregues entre els aliats.

Però a pesar d'alguns errors i molts d'encerts, aquella primera experiència de govern progressista lamentablement llastrada per la presència d'UM, va fracassar i perdérem les eleccions, encara que cal no oblidar que anys posteriors la justícia va condemnar al PP per multitud de magarrufes en aquella campanya electoral majestuosa que va fer, del maig del 2003.

I en aquell marc va prendre força la idea de fer una candidatura unitària per les pròximes eleccions generals entre les distintes forces que se situaven a l'esquerra del PSOE. És clar que la idea neix des d'una posició de derrota i en conseqüència de debilitat.

Recordo perfectament el moment en què per primera vegada es va expressar en veu alta la necessitat de cercar una candidatura unitària, que en aquells moments suposava la participació del PSM, EU, els Verds i ERC.

Acabàvem de perdre les eleccions, però els Consellers encara estàvem en funcions i ens manteníem en els nostres llocs. En el meu despatx fèiem tertúlia la majoria de membres del meu equip, na Bel Nora, en Fernando Galan, na Carme Font, en Tomeu Tugores i en Pere Mascaró. Comentàvem com afrontar unes eleccions generals, sempre complicades per nosaltres, després d'haver perdut les principals institucions autonòmiques. Fou en Pere Mascaró, un entusiasta de les polítiques untaries qui va defensar la idea de *Progressistes*. Tots els altres ho vérem molt difícil, però davant el pànic d'allò que ens venia a sobre vàrem tombar el coll. En honor a la veritat tots acceptàrem la idea com una solució d'emergència, solament el Pere ho considerava una proposta en positiu i útil per al futur. Però tots quedàrem paralizats per la complexitat de la tasca. Una vegada més

fou en Pere qui va pegar l'empenta definitiva i dirigint-se a mi em digué «agafa el telèfon i crida a en Mateu».

La primera reunió amb en Mateu, que férem encara al seu despatx de Conseller d'Agricultura, fou molt millor del que m'esperava. Vaig trobar al Secretari General del PSM, Mateu Morro, molt receptiu i dialogant. Em va demanar uns dies per parlar amb els seus i la resposta fou que sí.

Ens posàrem immediatament d'acord en què la capçalera de la candidatura correspongués al PSM, el segon a nosaltres i als Verds un candidat al Senat. Així configuràrem una candidatura encapçalada per Nanda Ramon, seguida de Manolo Cámara i en Miquel Àngel Llauger al Senat.

Des del primer moment vàrem aconseguir un ambient positiu i col·laboratiu. Es va fer molta feina i amb molt d'entusiasme. Malauradament no traguérem el diputat, a conseqüència del clima que va produir l'atemptat d'Atocha uns dies abans de la cita electoral, per les mentides del PP de José María Aznar.

Tothom va fer molta feina i bona, però no vull acabar sense mencionar el gran treball del responsable d'organització del PSM aleshores, el company Joan Antoni Salas, sense cap mena de dubtes un *crak*.

Des d'Esquerra Unida feia ja quasi deu anys que una important majoria defensava la necessitat de constituir una aliança estratègica amb Els Verds. Pensàvem que a l'esquerra del PSOE hi podien cabre dues opcions però mai tres. Però després de l'experiència de

Progressistes molts començarem a pensar que era imprescindible un únic projecte a l'esquerra del PSOE.

Encara quedaven moltes anades i vingudes, però no tinc el més mínim dubte que *Progressistes* es pot considerar l'antecedent indiscutible d'allò que ara és MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca.

2.3.

Un sopar de fa vint anys al *Pequeño Mundo*

Joan Llodrà

Fa vint anys *Pequeño Mundo* del Coll d'en Rabassa no era ni el wok xinès d'ara ni el paradís de les comunions i la porcella que havia estat els anys vuitanta del segle passat. Era un restaurant per a grans esdeveniments ja fossin trobades de tercera edat, sopars d'empreses potents o mítings polítics. Es tracta d'explicar en aquests articles allò que fou i què en queda de l'experiència de *Progressistes per les Illes Balears vist des de l'òptica particular de cadascun dels*

col·laboradors. Per mi *Progressistes* fou, sobretot, un sopar de campanya amb Carod-Rovira a un *Pequeño Mundo* ple fins a la bandera. Però també va ser alguna cosa més...

El moment

L'any 2004 a les Balears hi governava còmodament Jaume Matas després que el primer Pacte de Progrés liderat per Francesc Antich

hagués perdut el Govern a les eleccions d'un any abans. A Espanya era president amb majoria absoluta i estava a punt d'acabar el seu segon mandat un senyor del Partit Popular que nomia José María Aznar. Havia digitat per succeir-lo un discret registrador de la propietat gallec de nom Mariano Rajoy. Hi havia una certa tensió ambiental, ja que per una banda Aznar era del morro fort i de l'altra a Catalunya era president l'aleshores socialista Pasqual Maragall amb l'independentista Josep-Lluís Carod-Rovira de vicepresident. La cosa estava calenta perquè el mes de gener els serveis secrets espanyols feren públic que Carod s'havia reunit amb ETA per pactar una treva de l'organització armada basca que només abastava el Principat de Catalunya. Arran d'això Maragall el va haver de dimitir però ell doblà l'aposta amb un tot o res i es presentà de cap de llista a Madrid. Amb tots aquests ingredients s'encarava l'any electoral. El partit socialista presentava un desconegut Rodríguez Zapatero que, a priori, no tenia gaire probabilitat de guanyar. Cap d'aquests personatges és avui un actor polític rellevant llevat d'un, Federico Jiménez Losantos, el periodista que incendiava aleshores i incendia encara ara.

Esquerra Republicana i la confluència

Esquerra Republicana tenia en aquells temps a les Balears poc més de cent militants de quota. Fins aleshores més que fer política a l'ús era un agent d'agitació i propaganda republicana i independentista sense cap més representació institucional que un regidor a Eivissa. Les eleccions estatals de 2004 es presentaven però amb una altra perspectiva, ja que donada l'eufòria i polarització del moment

es preveia una xifra no negligible de vots. Així i tot, l'assemblea va aprovar per amplíssima majoria participar en una candidatura unitària de l'esquerra nostrada que havia de dur Nanda Ramon a la carrera de San Jerónimo. *Progressistes* era la coalició de PSM, Esquerra Unida, Els Verds i Esquerra Republicana. Es va fer un programa d'esquerres amb una forta mirada de país. El repte era ingent i la il·lusió alta. Poques friccions per la qüestió roja i verda, alguna per les qüestions de país. Ara ho record com anècdota però una part d'Esquerra Unida (Grosske o Cámara) tenia uns posicionaments nacionals tan espanyols com Felipe González o Alfonso Guerra que resultaven xocants. El temps ha posat tothom al seu lloc.

La campanya

La campanya començà amb el sopar amb Carod-Rovira que hem esmentat al començament del text. Aquell restaurant immens es va fer petit per agombolar la marea que volia donar suport al tot just cessat vicepresident de la Generalitat. Fou una nit màgica que augurava grans coses. Durant les dues setmanes de campanya Nanda Ramon transmetia credibilitat i feia viable la quimera d'entrar a Madrid. Cecili Buele, candidat al Senat, amb molts anys de militància a l'esquena era un bon complement. Les enquestes donaven tres opcions amb la mateixa probabilitat: cinc diputats del PP i tres del PSOE; quatre pel PP, tres pel PSOE i un per *Progressistes* o també cinc pel PP, dos pel PSOE i un per *Progressistes*. Els dos darrers dies de campanya s'afrontaven amb aquestes condicions fins que dijous dia 11 de març al matí un tren va explotar al sud de Madrid per un atemptat. La gestió de l'atemptat que va fer el govern d'Aznar ho va canviar tot.

Els resultats

Com dèiem, la gestió del president Aznar i del ministre Acebes al respecte fou nefasta. Atribuïen a ETA l'atemptat quan tot el món ja sabia que era obra del terrorisme islàmic. Es va crear un estat d'excepció que va fer girar la truita i la candidatura socialista de Rodríguez Zapatero guanyà per sorpresa les eleccions. La participació va ser més alta que mai i riuades d'electors indignats ompliren les urnes. A les Balears, milers de persones que tenien previst pocs dies abans votar *Progressistes* votaren socialista quan veren les orelles al llop. Nanda Ramon aconseguí un meritori 8.5% dels resultats però va quedar a un puntet del diputat. La paradoxa fou que amb els vots obtinguts al Senat la diputada hauria entrat sobrada. Un experiment similar al balear es va fer també a Navarra. *Nafarroa Bai* va dur més sort i Uxue Barkos fou proclamada diputada. Òbviament no degué només qüestió de sort sinó i sobretot de múscul. A Catalunya, Carod-Rovira guanyà la batalla passant d'un diputat a vuit i guanyant al PP tal com s'havia proposat.

Les conseqüències

Pocs mesos després hi hauria unes eleccions europees. Eren temps que el PSM encara anava amb Convergència i Unió. L'eivissenc Bernat Joan i Marí encapçalà la llista d'Esquerra Republicana i sortí elegit eurodiputat. La suma dels resultats que hi feren els quatre partits de *Progressistes* també demostra, de manera matemàtica, que el múscul per entrar Nanda Ramon hi era. PSM (3.6%), ERC (2.9%), EU (2.4%) i EV (0.9%) cosa que donava als *Progressistes Europeus* un 9.8% dels vots que era més que suficient també per arribar a Madrid. La nit electoral també es va viure

curiosament al *Pequeño Mundo*. Allà els sentiments eren agredolços, ja que per un pèl i per les circumstàncies *Progressistes* no entrava a les Corts però per un altre el PP perdia les eleccions i Carod-Rovira es compixava a la cara d'Aznar. Ben segur que aquella primera relació entre els quatre partits de la coalició va servir perquè s'anàs forjant a poc a poc i amb bona lletra el MÉS per Mallorca que avui coneixem. Molts d'anys i bons!

2.4. Nanda Ramon, Manolo Cámara i Miquel Àngel Llauger en diàleg. Vint anys després.

Antoni Lluís Trobat

Reunim en una mateixa taula a Nanda Ramon (Palma, 1964), Manolo Cámara (Pastrana, Castella, 1947) i Miquel Àngel Llauger (Palma, 1963), militants polítics que fa vint anys foren els candidats de Progressistes a les eleccions generals del març de 2004 —conjuntament amb Cecili Buele, que no ha pogut assistir—. Nanda Ramon (PSM) encapçalava la llista del Congrés, seguida de Cámara (EU), i Llauger (Els Verds) i Buele (ERC) eren els candidats al Senat.

Quatre anys abans, a les eleccions estatals del 2000, el PSM —23.482 vots i 5,99%—, EU —15.928 vots i 4,06%—, Els Verds —9.556 vots i 2,44%— i ERC —1.340 vots i 0,34%— havien concorregut per separat sense obtenir representació. Amb les 50.000 paperetes que entre tots aplegaven, però, semblava possible obtenir per primera vegada representació a Madrid per a l'esquerra sobiranista, alternativa i verda del país. Malauradament l'huracà polític derivat dels atemptats de l'11-M ho impedí.

La coalició obtingué un total de 40.289 vots (8,57%): 33.250 a Mallorca, 4.586 a Menorca i 2.139 a Eivissa i Formentera, quedant a les portes d'obtenir un escó al Congrés dels Diputats. Aquest és el seu testimoni dues dècades després.

Toni Trobat: Em consta que la candidatura es va gestar amb un ambient difícil després del final abrupte del primer Pacte de Progrés (1999-2003). Quin ambient es respirava després que el maig de 2003 el PP recuperés el govern autonòmic?

Nanda Ramon: Recordo la pèrdua del govern del 2003 com la fi de la primera victòria però sobretot com la primera i darrera derrota. Mai hem tornat a metabolitzar tan malament una derrota. Fou molt inesperat. Va ser un estiu i un postpart electoral horrible. Una depressió col·lectiva enorme. La ciutadania progressista i les bases dels partits quedaren tocades i amb una absoluta desarticulació. Semblava impossible tornar a plantejar-se la represa de la lluita i tornar-se a presentar a unes autonòmiques i guanyar-les, que és allò que va acabar passant. Tenir unes generals tan prest certament era mal d'enfocar. Tanmateix aparegué un tema territorial molt matèric: la qüestió de les autòpistes. Un factor important que gràcies a l'extraordinària eficàcia del PP de Rodríguez i Mabel Cabrer esdevingué ràpidament un generador de mobilització de l'esquerra. El mes de setembre de 2003 es licitava l'autopista de Lluçmajor, per exemple. Hi havia l'autopista d'Inca o la rotonda de Campanet sobre la

taula. El vertigen s'incrementava. Feia por. El primer moment que vaig veure la llum a la fi del túnel va ser en un acte a la plaça del Bestiar de Sineu, organitzat pel GOB. Allà es veié que podíem agafar força i que ens tornàvem a animar. El 14 de febrer l'ecologisme social i el GOB convocaren una gran manifestació amb el lema *Estima Mallorca* i els mesos previs hi hagué un truíer!

Manolo Cámara: La recordo molt, aquesta campanya del GOB!

Nanda Ramon: Aquell salvavides i el cor del logotip! La gent feia cua per comprar banderoles! Els primers adhesius eren negres amb asfalt i a poc a poc la imatge va anar canviant en una línia més positiva. Es generà un moviment social potent. Acabà amb una manifestació de 40.000 persones al carrer¹!

Toni Trobat: Com es visqué tot, a la interna dins els partits?

Nanda Ramon: Dins el PSM va haver-hi lluites de poder i de plantejament entre els sectors que la premsa anomenà oficialistes i renovadors². Això va quedar en *stand-by* durant la campanya però continuà després i generà la crisi que conduí al naixement del Bloc per Mallorca. Hi havia insatisfacció entre alguna gent pel rol dels quadres històrics i per qüestions estratègiques.

Toni Trobat: Miquel Rosselló sovint m'ha explicat el tarannà enormement positiu i

1 El 14 de febrer de 2004 i amb el lema "Qui estima Mallorca no la destrueix" el GOB va mobilitzar entre 40.000 i 50.000 persones als carrers de Palma. Al seu moment va ser la manifestació més multitudinària de la història democràtica de les Illes Balears.

2 El debat al que fa referència Ramon va travessar el PSM aquells anys. Els anomenats oficialistes eren partidaris de la construcció d'un bloc d'esquerra nacional amb EU, Els Verds, ERC i independents i tingueren el suport de la majoria de la dirigència històrica del PSM. Els coneguts com a renovadors apostaven per un partit sense vincles amb altres forces i amb una orientació moderada de centreesquerra. Uns i altres batallaren pel control del partit (amb unes primàries guanyades pel sector renovador i un congrés guanyat pels oficialistes) fins que els renovadors el 2006 optaren per escindir-se i crear Entesa per Mallorca, formació mallorquinista i socialdemòcrata que el 2013 acabaria reintegrant-se al PSM.

obert de Mateu Morro a l'hora de preparar el camí a *Progressistes*...

Nanda Ramon: És així. Era el fet intel·ligent i no es podia fer altra cosa. Si se sumaven totes les candidatures, sortien 50.000 vots. Era factible.

Manolo Cámara: Jo ho recordo com uns temps il·lusiónants. Venia de ser senador autonòmic els anys del Pacte, del 1999-2003, i m'hi vaig deixar la pell i la salut. No aturava, amunt i avall, amb l'ajuda d'en David Abril, que em feia d'assistent. I després de la desfeta de 2003 tot d'una vérem la necessitat de forjar una aliança. A EU ens havia costat molt arribar a les institucions a Mallorca. Amb l'excepció de les generals de 1996, que presentant a l'advocat Jaime Bueno, férem un gran resultat, teníem dificultats electorals importants. Pel que fa estrictament al context he de dir que els moviments socials eren més forts. Sobretot l'ecologisme i el sindicalisme. I teníem, tenc, la sensació, que tots plegats teníem una militància molt més activa. Encara pervivia una cultura militant que s'ha anat esvaint.

Toni Trobat: L'aliança, com es va construir?

Manolo Cámara: Vàrem aplegar tot allò de la societat civil que es movia mínimament. La suma del PSM, ERC, Els Verds i EU plegats era una autèntica unitat popular plural i diversa que malauradament jo no veig ara. L'Entesa de l'Esquerra de Menorca³, que havíem fet entre finals dels vuitanta i els anys noranta, ens marcava el camí. Des d'Esquerra Unida el fet d'ampliar aliances amb Els Verds anava

en aquesta línia. Per a nosaltres era estratègic des de l'època del PCE i el final del franquisme. I que consti que malgrat l'aposta vàrem tenir debats exigents i difícils. Ara trobo a faltar moviments socials més forts i més visió estratègica global, honestament.

Miquel Àngel Llauger: L'ambient dins Els Verds, primer, i dins la coalició d'EU i Els Verds, després, va estar, ara ho esmentava en Manolo, molts anys dominat per una tensió constant: el debat entre "aliances, sí" o "aliances, no". A les autonòmiques de 1995 Els Verds en solitari havíem entrat per Eivissa amb l'escó de Josep Ramon Balanzat —gràcies en gran part al moviment social que fou "Salvem Ses Salines"—, però no per Mallorca tot i que estiguérem ben a punt⁴. Eren els temps del pas del límit per tenir representació al Parlament de les Illes Balears del 3% al 5% que Gabriel Cañellas promogué per perjudicar la UM de Munar i que ens va acabar afectant a nosaltres. A les autonòmiques del 1999 Els Verds hi vàrem arribar amb un debat fet davant l'oferta que ens feia Esquerra Unida d'anar plegats. Molts ja veiem clar que després del que havia passat el 1995 no ens podíem tornar a quedar a les portes i que necessitàvem articular aliances. El debat va ser difícil i ja vàrem perdre gent. Les votacions sobre aliances i coalicions a vegades són traumàtiques. La coalició amb EU va anar bé i, a més, arribà el primer govern progressista de la història de les Illes Balears.

La desfeta de 2003 la visquérem amb la sensació que Els Verds havíem estat a l'avantguarda de les polítiques més atrevides i no havia acabat

³ L'Entesa de l'Esquerra de Menorca fou una coalició entre el PSM menorquí i Esquerra Unida de Menorca que durà de 1987 a 1994 i que es presentà a les eleccions insulars i autonòmiques de 1987 i 1991.

⁴ El candidat d'Els Verds de Mallorca al Parlament de les Illes Balears el 1995 fou l'escriptor, funcionari i activista per la igualtat Miquel Àngel Lladó (Palma, 1958) i la llista obtingué 9.422 vots i un 3,07%.

de servir. La moral estava per terra. Vengué tot allò de “No hem sabut comunicar” i “No hem explicat allò que havíem fet” però aviat la idea de construir *Progressistes* per a les eleccions estatals va fer que un cert esperit de positivitat ens impregnés novament. Hi ha un element interessant, de tot allò, en clau de la interna verda: ens estalvià el debat de si havíem d’anar amb EU. Visquérem solament una petita crisi a l’hora de dissenyar la coalició: EU era partidària que la coalició fossin dos blocs: PSM i EU-Els Verds. Nosaltres veiem més cada partit en peu d’igualtat: PSM, EU i Els Verds (després s’hi incorporaria ERC). Es va poder solucionar satisfactòriament en aquesta darrera línia. El PSM he de dir que en general va ser molt generós.

Toni Trobat: M’agradaria reflexionar una mica sobre el context social del moment. Molt diferent d’ara. L’Espanya d’Aznar.

Nanda Ramon: Jo el record, el primer Pacte, amb clars elements d’antic règim: les batalles campals al parc de Llevant, les tractorades, la polèmica de l’ecotaxa amb els hotelers pressionant els treballadors... Molta política antiga. A partir de *Progressistes*, i amb perspectiva, veig una nova era, una altra manera de fer política. Fins i tot en el disseny, amb els temes.... Una línia exitosa. Han passat vint anys. Hi ha grans processos posteriors com el 15M o el Procés Català que tenc la sensació que han envellit molt més que *Progressistes*.

Toni Trobat: A un míting vostre a la UIB ens va sorprendre a molts joves polititzats en l’esquerra anticapitalista i independentista del moment-jo tenia una vintena d’anys-

sentir-vos parlar d’okupació, feminisme i moviment LGTBI.

Nanda Ramon: La cosa comunicativa, també, fou molt novedosa. Vàrem ser pioners. Pacte a la balear, ens retreien (riu).

Miquel Àngel Llauger: *Batiburrillo* balear.

Nanda Ramon: *Còctel Molotov*, ens digué Munar.

(Riuen)

Manolo Cámara: Nosaltres sempre vàrem mantenir que el co-alicionisme era allò que tocava. Els constructors i els hotelers foren molt agressius contra l’esquerra durant el primer Pacte. Moltíssim. Es va voler transmetre un sentiment de por.

Miquel Àngel Llauger: La convergència d’agendes va ser fonamental. Nosaltres, com a Els Verds, veníem de fer propostes ja des del programa de les autonòmiques 1995, per exemple, que sortia fonamentalment del cap de Joan Buades,⁵ amb elements com la moratòria general de construcció, ecotaxa, limitar l’entrada de cotxes de lloguer... Una agenda molt concreta amb voluntat global... però teníem la sensació que se’ns percebia bàsicament com el partit ecologista, tot i tenir una gran sensibilitat amb la resta de temàtiques...al PSM i a EU els passava el mateix amb les seves “especialitats”, la qüestió nacional lingüística-cultural i la qüestió social respectivament. Vàrem tenir tots plegats la sensació que calia un mestissatge. Estàvem molt d’acord en gairebé tot. Diuen que els

⁵ Joan Buades (Inca, 1963) és un professor, investigador sobre turisme i canvi climàtic i activista social ecologista que fou diputat d’Els Verds d’Eivissa durant la legislatura 1999-2003.

programes ho aguanten tot. Però, en aquest cas, era així... Pel que fa a la força social val a dir que el GOB tenia una capacitat de mobilització lligada a què la qüestió del medi ambient era central a l'agenda política de les Illes Balears.

Toni Trobat: Quelcom que em fa pensar és el poc haterisme que hi havia en aquell moment. Quasi tota l'esquerra social i el mallorquinisme cultural i polític va donar suport a *Progressistes*.

Nanda Ramon: Era la primera vegada i això ajudava molt. Vàrem ser percebuts com un autèntic moviment social. No una suma tàctica de partits polítics. Érem la veu de la societat civil. Altres experiències unitàries que han vingut després ja no tenien aquesta frescor de la primera vegada. Hi ha una anècdota molt representativa: la revista "Pissarra", de l'STEI-I, va entrevistar-me només a mi, a la seva candidata. Sense despentinar-se. No ha tornat a passar. Era obvi que la candidata dels sindicats era la de *Progressistes*. Ara seria impossible que només entrevistés a un sol candidat.

Toni Trobat: La vertebració orgànica degué ser interessant...

Nanda Ramon: Vàrem organitzar la gent en les àrees de Programa, Política i Disseny. Quatre persones per àrea. Una per partit. Curiosament en dos dies les discussions eren entre comissions, no entre partits....els recels varen acabar prest, ens vàrem cohesionar tot d'una.... Ens reconeguèrem com a iguals.

Miquel Àngel Llauger: Ho record així també. La convergència de les agendes, que deia abans. Molt natural tot.

Nanda Ramon: I molt ràpid, també. De gener a març. Tres mesos intensos. I tota la part comunicativa, una altra dimensió i un aprenentatge. La SER t'encalça, a unes generals, quan habitualment és a l'inrevés (riu)... Record que Gaspar Llamazares, llavors líder estatal d'IU, va venir a un acte i entràvem en directe a l'informatiu de TVE. No ho havíem vist mai!

Toni Trobat: La campanya, tècnicament, qui la dirigia?

Nanda Ramon: En Jaume Garau. Tot i que les comissions funcionaven molt bé i amb autonomia. Però la visió global era de Jaume Garau.

Miquel Àngel Llauger: Hi hagué una maquinària molt compartida, sí. Es va generar un cert aparell de *Progressistes* amb rapidesa.

Nanda Ramon: Quelcom interessant va ser el paper dels independents. Que després serien molt importants a la gestació del Bloc per Mallorca. S'organitzaren. Tenien dinàmica pròpia. Amb actes propis i rellevants. Recordo a Pilar Arnau i Martí Janer molt actius.

Toni Trobat: Els atemptats tràgics, horribles, del 11M marcaren la campanya.

Miquel Àngel Llauger: La finiquitaren.

Nanda Ramon: Tenc ben present l'afer de Carod-Rovira a Perpinyà⁶. Tot i que ara està

6 Es refereix a la reunió que Carod-Rovira i Jaume Renyer, dirigents d'ERC, tengueren amb l'organització ETA el gener de 2004 suposadament a la ciutat nord-catalana de Perpinyà. Una trobada sense autorització del seu partit ni del govern de Catalunya que va provocar una tempesta mediàtica enorme orquestrada per la dreta espanyola per desgastar el Tripartit i l'executiu de Rodríguez Zapatero.

molt oblidat. A partir d'aquest moment va haver-hi una basculació forta. La dreta ens deia directament "terroristes" i pensem que ERC era part de *Progressistes!* Carod ho va poder encausar positivament encapçalant la llista d'Esquerra Republicana a les generals amb aquell lema mític "Parlant la gent s'entén" i tragueren 8 diputats. Aquell dia tenia jo tenia molt prest entrevista a Ona Mallorca. El dia abans hi havia hagut un míting a Santa Maria. Just sortint de la ràdio em va cridar ma mare per dir-me que hi havia hagut un atemptat. Però entre les presses i una cosa i l'altra no vaig comprendre la magnitud de la qüestió fins que vaig arribar al bar Triquet, el nostre centre d'operacions durant la campanya, sota la seu d'EU. Allà els companys ja preparaven la roda de premsa per anunciar que aturàvem la campanya. Un moment donat vaig anar dins el bar i m'ha quedat gravat que Alex Charles, molt implicat amb *Progressistes* i que estava sempre pendent, em digué "Ja hi ha cent morts". Llavors vaig pensar, instintivament, "No ha estat ETA."

Miquel Àngel Llauger: Supòs que és el que vàrem pensar molts. Tot i la confusió. Aquell matí vaig cridar a Julen Adrian, regidor d'Alternativa per Artà en aquell moment, bon coneixedor del món basc, i ho tenia claríssim. No havia estat ETA.

Manolo Cámara: Va ser un cop fort. Un atemptat salvatge contra la classe treballadora que anava a fer feina en aquells vagons de tren. Era molt estrany. Jo vaig parlar amb Javier Madrazo i Oskar Matute, llavors companys meus d'Ezker Batua, tot i que ara Matute està a EH Bildu, i francament també ho veien igual. No era el *modus operandi* d'ETA per res.

Nanda Ramon: Aquells dies sempre he pensat que els meus fills visqueren un autèntic estat d'excepció. A la jornada de reflexió "El Mundo" duia en portada una entrevista a Rajoy!

Miquel Àngel Llauger: Tot es precipità. *The Guardian* apuntant als gihadistes àrabs, el "pásalo" per sms... la manifestació...

Nanda Ramon: La del divendres 12...amb un lema que ens va semblar insultant i molt parcial, "Amb la Constitució"...Hi ha una anècdota d'aquell dia, Miquel Àngel, que és que ens va tocar estar a la pancarta a prop d'un senyor important de l'univers empresarial mallorquí que ens va dir que era la primera manifestació a la qual anava en tota la seva vida...i tu li respongueres "No va anar ni a la del 23F?"

(Riuen)

Toni Trobat: I arribà nit electoral. Quantes vegades hem sentit, la gent que militam a aquest espai polític, aquests darrers vint anys la frase lamentativa "vàrem estar tan a prop!"

Miquel Àngel Llauger: Es mesclaren sensacions però tenc un record nítid d'un ambient coral al restaurant "*Pequeño Mundo*", on fèrem el seguiment, i d'un cert alleugeriment, malgrat tot.

Nanda Ramon: Estic d'acord, per a mi ho va ser, una mena d'alliberament. Només pensar que el que havíem viscut aquells tres dies quedés instal·lat feia molta por.

Manolo Cámara: Jo crec que la nit electoral va transmetre aquella enorme complicitat que es va congriar durant tota la campanya. Amb

tu, Nanda, establírem molta complicitat. El resultat fou extremadament positiu. Les nostres militàncies es bolcaren i hi havia una sensació maca de fraternitat.

Miquel Àngel Llauger : Aquesta fraternitat de la qual en parla en Manolo és el millor record que me n'enduc. La sensació que érem una pinya. Tant el quartet de candidats (amb l'incombustible Cil Buele representant ERC) com les organitzacions. La campanya va ser així. Anaves a un poble molt *pessemer*, per exemple, i en Manolo era rebut amb entusiasme!

Nanda Ramon: A un acte a l'ONCE sempre tendré present, pel que fa a la qüestió lingüística, a en Manolo dirigint-se a la seva gent dient *"No hagais como yo, la que es bilingüe es Nanda!"*

(Riuen novament i remiren uns cartells de la imatge gràfica de la candidatura que va fer el fotògraf i artista llucmajorer Toni Catany (1942-2013)).

Bloc 3.

La convergència cap a MÉS per Mallorca (2006-2013)

3.1. El Bloc per Mallorca

Lila Thomàs i Andreu

El 17 de novembre de l'any 2006 es va constituir una coalició electoral formada pel PSM-Entesa nacionalista i Alternativa Esquerra Unida-Els Verds que va agafar el nom de Bloc per Mallorca, a la qual s'hi va sumar el març del 2007 Esquerra Republicana de Catalunya.

A aquesta situació s'hi arriba després que a les eleccions del 2003 l'esquerra nacionalista i l'esquerra alternativa i verda anessin per separat amb la victòria important de PP-UM de Jaume Matas, no oblidem que la corrupció econòmica va ser el tercer aliat d'aquest tàndem guanyador.

Una coalició feta després de l'experiència de *Progressistes*, altrament positiva com s'ha analitzat en aquest número, que va encoratjar l'experiència unitària a les eleccions autonòmiques.

Tot això tenint present que en aquells moments el debat entre la necessitat d'armar un Bloc progressista i nacionalista de les forces a l'esquerra del PSOE tenia cada cop més adeptes, però provocava molts dubtes entre importants sectors dins cada una de les formacions.

A pesar d'això el PSM, Esquerra Unida, Els Verds i Esquerra Republicana en aquell moment compartien una mateixa visió de la necessitat d'oferir a la societat de Mallorca una proposta política amb voluntat de sumar allò que aporten el nacionalisme progressista, l'esquerra transformadora i l'ecologisme polític.

Així com la necessitat d'acabar amb la majoria parlamentària de la dreta i de trencar la tendència al bipartidisme.

Recordem que deien al Manifest fundacional:

«El nacionalisme progressista, l'esquerra transformadora i l'ecologisme polític poden confluïr en una proposta programàtica unificada. L'espai resultant d'aquesta confluència té la vocació d'esdevenir el referent polític per a les persones que volen un avanç en l'autogovern, en la defensa de la llengua, en la protecció del medi ambient i en la igualtat i la justícia socials...

...El BLOC PER MALLORCA neix obert a la incorporació d'altres forces polítiques, altres col·lectius i altres persones. Vol ser un espai plural, respectuós amb la diversitat de les tradicions del nacionalisme i de l'esquerra. Vol estar, sobretot, al servei de la ciutadania progressista i del canvi de signe polític a Mallorca i a les Illes Balears».

És molt il·lustratiu tornar a llegir les bases programàtiques del Bloc i el seu programa per a les eleccions autonòmiques per constatar que és molt més allò que els unia que no allò que els separava.

No podem oblidar que el Bloc per Mallorca es va veure obligat a gestionar la crisi més important d'aquesta Comunitat Autònoma, provocada pels casos de corrupció d'Unió Mallorquina i prendre la decisió d'expulsar aquesta dels diferents governs, mantenint els governs en minoria el darrer any.

Lamentablement a pesar que els resultats electorals fossin molt positius i que la gestió de govern desenvolupada pels distints representants del Bloc va ser molt positiva, les diferències sorgiren en aquesta segona experiència unitària, que tenia voluntat de continuïtat, i aquestes varen provocar el tren-

cament dins Esquerra Unida i la sortida del Bloc d'Esquerra Republicana de Catalunya.

Sens dubte el Bloc per Mallorca fou un escaló més en la constitució d'un bloc d'esquerres sobiranista, verda i feminista al nostre país i un precedent indiscutible a l'hora de constituir anys més tard MÉS per Mallorca.

3.2. D'Esquerra Unida a Iniciativa Verds

David Abril

El 2009 vaig ser elegit coordinador d'Esquerra Unida a les Illes Balears. Llavors (com ara) era un partit petit de l'esquerra postcomunista que en un context atípic com el del nostre arxipèlag, havia anat surant el cap a partir d'una política d'aliances intel·ligent, sempre en defensa de la unitat de les esquerres. De fet, EU havia estat un partit que havia desafiat fins i tot la teoria de *las dos orillas* de Julio Anguita a les eleccions generals del 1996, quan en el cas d'Eivissa i amb l'oposició de la direcció estatal del partit, es va apostar per una candidatura unitària al Senat que faria Pilar Costa senadora per la Pitiüsa major.

Aquesta mateixa política unitària va permetre que, a diferència de l'estat on l'espai de les esquerres no-PSOE era cada vegada més petit fins al 15M de 2011, que el partit no sols fos present a les institucions, sinó que formàs part de les dues primeres experiències de governs d'esquerres, a través de la coalició EU-Els Verds el 1999 i del Bloc per Mallorca el 2007. En el cas de Menorca, Esquerra Unida —o més ben dit, Esquerra de Menorca—, també existia una llarga tradició de candidatures unitàries amb el PSM i persones independents a través de l'Entesa de l'Esquerra.

En aquell 2009 el partit estava en crisi per diferents motius, no sols per la tendència estatal (governava el partit en aquells moments Cayo Lara). Formàvem part d'un govern amb la corrupta UM (que seria expulsada poc després, el 2010), i el soci principal dins la coalició del Bloc, el PSM, s'havia coaligat amb la UM de Munar i Nadal per concórrer plegats a les Eleccions Generals de 2008 a la candidatura nacionalista 'Unitat per les Illes'. La incomoditat, doncs, més enllà del desgast "normal" de qualsevol govern de coalició, era màxima dins Esquerra Unida, avesats a un PSOE que al principi de la legislatura havia pre-pactat amb UM qüestions aparentment intocables en matèria territorial i turística. El gruix de la gent que era en primera línia política en aquells anys va acabar cremada, com us podeu imaginar, i fins i tot es feia difícil imaginar escenaris alternatius a la gestió d'allò menys dolent.

El que sí estava clar era que no podíem deixar perdre la darrera opció unitària que havia estat el Bloc, i a la qual s'havia sumat gent més enllà de les sigles d'un o altre partit que conformaven la coalició. Per la part que ens tocava —i aquesta havia estat una condició

personal per acceptar el càrrec de coordinador del partit—, des d'EU vàrem llançar un procés constituent (quan poca gent sabia ni què era això d'un procés constituent) per tal de construir una nova esquerra, alternativa i verda, que va arribar a sumar més de dues-centes persones independents, no vinculades a la política però la majoria sí a l'activisme, en un context en què us puc assegurar que era difícil acostar-se a la política, amb tots els lios amb UM i el fracàs d'aquell segon pacte d'esquerres.

El procés constituent havia de donar lloc al naixement en assemblea d'un nou partit que transcendís la pròpia Esquerra Unida. Una operació que, tot i tenir inicialment l'aprovació de la direcció d'IU, a Madrid, finalment no es va poder dur a terme. En aquells moments—i per descomptat aquesta no deixa de ser la meua versió de la pel·lícula, que hauríeu de contrastar amb altres actors—, havíem de decidir si decepcionar el partit o decepcionar la gent que, amb molt esforç, havíem sumat a la il·lusió de construir un nou projecte. Davant la negativa a fer un partit amb personalitat pròpia—tot i assegurar els lligams federals amb IU, però lligams que havien de ser aprovats lliurement, i no imposats, perquè si no és de lliure adhesió, no és federalisme—, bona part de les persones adherides al procés constituent i militants i dirigents d'EU vàrem anunciar que marxàvem i que creàvem un nou partit, Iniciativa d'Esquerres, el juny del 2010. En pocs mesos ens vàrem fusionar també amb Els Verds de Mallorca, amb qui EU havia tengut en els darrers anys unes relacions més que tenses. De la debilitat d'uns i altres férem virtut, sense perdre la il·lusió. Així va néixer Iniciativa Verds, com a espai de l'esquerra ecologista il·lenca, i el primer en tenir un funcionament assembleari, i un colideratge de gènere que va ser pioner

i que malgrat els avenços feministes, avui en dia no ha estat copiat per altres partits.

Gairebé en paral·lel es va anar cuinant la coalició PSM-Iniciativa Verds, l'opció més unitària possible que vàrem ser capaços de construir en aquells moments. Vàrem salvar els mobles, però les eleccions de 2011 varen ser un fracàs, amb l'arribada al poder de José Ramón Bauzá. Lideràrem l'oposició davant un PSOE bastant desnortat, i férem un esforç de superació de l'estat de coses encara més gran, com va ser la construcció de MÉS per Mallorca. Tot i que aquesta ja és una altra història, sí vull cloure aquestes línies recordant que seria un greu error pensar que MÉS representa el final del camí d'una unitat que mai no s'acaba de construir i que mai no pot ser subordinada als interessos d'un partit. Allò important i amb potencial transformador és la unitat, i els partits just són eines per fer-la possible o cavar la seva tomba.

3.3.

Conversa amb Biel Barceló i Fina Santiago sobre la forja i els inicis de MÉS per Mallorca

Antoni Lluís Trobat

Foto: Ultima Hora

MÉS per Mallorca nasqué la tardor de 2013 després d'un procés d'unitat del mallorquinisme progressista i l'esquerra ecosocialista que ja s'havia iniciat anys abans, amb experiències com *Progressistes* (2004), el Bloc per Mallorca (2007-2011) i la coalició PSM-IV-Entesa que es presentà a les autonòmiques de 2011 que guanyà José Ramón Bauzá i que lideraven Biel Barceló (PSM) i Fina Santiago (Iniciativa-Verds). Aquella aliança obtingué poc més de 36.000 vots, quatre escons i inicià una tasca d'oposició, acompanyada d'una forta lluita social al carrer —amb les mareas de docents, sanitaris

o el 15M al peu del canó— que portarien als millors resultats de la història de l'esquerra nacional mallorquina a les autonòmiques de maig de 2015 —59.617 vots i un 13.8%— I en el mentrestant, es forjà MÉS. D'això, d'aquells inicis, n'hem volgut parlar amb Barceló (Palma, 1967) i Santiago (Palma, 1961) en una conversa distesa.

Toni Trobat: El PSM i Iniciativa Verds impulsen MÉS després de dos trencaments traumàtics.

Fina Santiago: La meua vocació política sempre ha estat unir les distintes sensibilitats de l'esquerra. De fet no vaig tenir militància política de partit fins que el 1986 es constitueix *Izquierda Unida* —Esquerra Unida a les Illes Balears—. Històricament a les diverses experiències d'unificació de les esquerres hi havia un desequilibri clar...en el cas d'IU, el PCE va voler monopolitzar massa i no va acabar bé. Veníem d'això i creiem que no s'havia de repetir. El fet important és l'equilibri. MÉS aconseguíem això. Equilibrar les diferents famílies polítiques. Havíem anat provant coses: *Progressistes*, Bloc per Mallorca, i cada pic ens acostàvem més al model.

Biel Barceló: Això que diu na Fina jo crec que és fonamental. El PSM també ho vàrem tenir clar des d'un principi.

Fina Santiago: En el cas d'Iniciativa d'Esquerres nosaltres veníem del fet que Esquerra Unida de les Illes Balears —EUIB— no volia rompre amb l'estructura del PCE/IU que era molt centralista i no ens deixava avançar. Estàvem organitzats en el corrent intern Esquerra XXI, dins Esquerra Unida, i pugnàvem per la reedició del Bloc per Mallorca i per tenir plena sobirania. En total un 40% d'EUIB veiem clarament que l'esquerra del país havia d'anar plegada i que les dinàmiques centralistes no eren positives. Així que vàrem trencar amb EU. El juny de 2010 naixia Iniciativa d'Esquerres i el novembre del mateix any ens fusionàvem amb Els Verds de Mallorca per constituir IniciativaVerds.

Biel Barceló: Va ser aquella legislatura on governàvem amb el Bloc per Mallorca, la del 2007-2011. El 2011 ja vàrem anar plegats a les autonòmiques com a PSM-Iniciativa-

Verds-Entesa. Els periodistes ens feien gloses, amb aquest nom (riu).

Fina Santiago: Iniciativa d'Esquerres ja veníem de trencar amb forces estatals. El PSM, en canvi, havia de fer pedagogia entre la seva gent per constituir MÉS.

Biel Barceló: La pedagogia el PSM ja la duia feta amb la crisi interna, prèvia a la constitució del Bloc per Mallorca, que va acabar amb l'escissió d'Entesa per Mallorca el 2006. El moviment renovador guanyà les primàries amb uns candidats que feien una aposta contrària a les aliances i un grup de gent que jo encapçalava guanyà un congrés que es decidí fer tot el contrari: construir el bloc. En perspectiva aquell congrés va ser tremend. Anàvem comptant els suports que teníem i durant aquella mateixa jornada ens vàrem adonar que era factible guanyar. A partir d'aquí la proposta tirà endavant. Després hi ha una doble feina que durà anys: reunificar el mallorquinisme progressista i fer que Entesa pugui retornar al PSM, per una banda, i la unificació d'Iniciativa d'Esquerres i Els Verds, per l'altra. Tot això conduí el 2011 a la coalició PSM-IV-ExM.

Fina Santiago: Nosaltres anàvem a superar etapes i anar cap a un sol subjecte polític.

Toni Trobat: La construcció de MÉS com l'enfocàreu?

Biel Barceló: Va ser lenta. Des del mateix any 11. Es feren moltes reunions a nivell polític i organitzatiu paral·lelament. A la pizzeria La Greppia. Calia reforçar llaços personals. No seguíem un model extern. Vàrem intentar generar un model nostre. Balear, de fet. A Eivissa no va quallar. Però a Menorca sí que anàrem

plegats amb el “naming” però cadascú va fer el seu camí amb una estructura política pròpia.

Fina Santiago: IniciativaVerds ho teníem segurament més fàcil que el PSM perquè veníem de trencar, com deia abans, insisteixo, amb una estructura estatal, érem quelcom nou i anàvem a captar gent nova que volgués fer feina en política institucional. Vosaltres havíeu de convèncer les agrupacions del PSM.

Toni Trobat: Tu, Biel, degueres fer una autèntica marató pels municipis. Malgrat l'experiència prèvia de *Progressistes* i el Bloc per a molta base mallorquinista una cosa eren aliances electorals i l'altra muntar un partit amb persones d'una altra família política!

Biel Barceló: Hi havia molta gent fent una feïnada: Joan Verger, Pau de Vilchez, David Abril, Miquel Rosselló, Lila Thomàs... Als municipis no hi havia gaires reticències, si som honestos. Pensem que ja veníem del Bloc per Mallorca. Anar a les agrupacions era important perquè implicava que en l'àmbit local havíem d'anar plegats i a pics es va fer amb la marca de MÉS però a vegades amb marques municipals. A més hem de pensar que podia haver-hi alguns indrets on les relacions històriques entre la gent que venia del PSM i la gent que venia d'Els Verds o d'EU/PCE no fos bona. Pens en Artà, per exemple. Però en general tot va quallar molt bé. En vàrem perdre alguna, d'agrupació: els Independents de Son Servera, per exemple... que malauradament no hem recuperat.

Toni Trobat: Sempre he sentit dir allò de “el PSM aportava el municipalisme i Iniciativa-Verds el treball sectorial”. Són dues cultures.

Biel Barceló: Això era aprofitar els aspectes positius de cada una de les organitzacions. Érem complementaris. El PSM podia fer llista arreu, a quasi tots els municipis, i Iniciativa podia penetrar a sectors on a nosaltres ens costava molt.

Fina Santiago: Iniciativa anàvem a cercar col·lectius, més que agrupacions, efectivament. Agents socials més que fer territori. Hi havia molta mobilització al carrer contra la crisi i les retallades. Això més l'efecte Bauzà va ser fonamental. La gent cercava quelcom nou.

Toni Trobat: Un Podem abans de Podem.

Biel Barceló: El primer pic que ens vàrem presentar com a MÉS per Mallorca a les autonòmiques de 2015 vàrem competir amb ells.

Fina Santiago: Si Podem no haguessin existit en lloc de 6 en treiem 8 o 9!

Biel Barceló: De fet vàrem guanyar nosaltres en vots a Mallorca i a Menorca, però ells tragueren un diputat més que la suma de MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca perquè obtingueren representació per Eivissa i nosaltres no. Ells, per tant, obtingueren 10 escons i l'esquerra sobiranista mallorquinista i menorquinista 9.

Fina Santiago: Allò va ser molt gros.

Biel Barceló: Si ho penses bé en perspectiva, Bauzà era un anarcocapitalista tipus Milei deu anys abans... volia tancar tres hospitals públics, va acomiadar 1000 treballadors d'educació, 2000 de la sanitat... Al final vàrem aturar coses però es tancaren molts serveis.

Fina Santiago: La llei de dependència, la paralitzaren. La veritat és que era una dreta molt

agressiva i que actuava. Això va cohesionar la gent progressista. Les 100,000 persones de les samarretes verdes no era només pel català a l'escola pública sinó un *súmmum* de tot plegat!

Biel Barceló: Els vincles humans i veure que pensàvem molt semblant va ser importantíssim. A una reunió record com Miquel Rossello feia broma dient que estava més d'acord amb Antoni Alorda que amb la seva família política...

Fina Santiago: Això, de fet, va passar des del principi amb regularitat.

Biel Barceló: Evidentment hi havia reticències, les organitzacions no hi volien perdre... cada partit intentava que les seves bases no poguessin visualitzar la construcció de MÉS com a una renúncia. Tots els temes dugueren debat: candidats, llistes... El PSM venia amb deutes, el tema de les seus i el patrimoni era important...

Toni Trobat: Com eren les relacions amb les entitats i moviments socials? Són els anys del 15M i de la marea verda.

Fina Santiago: Va ser mot bona. Ara hi ha un desgast. Després de vuit anys de govern progressista és natural. Però en aquell moment hi havia molta força: em vénen al cap els quadres sindicals de l'STEI-i, CCOO i UGT que varen començar a col·laborar amb nosaltres. Gent del 15M, també. Era un món que en David Abril controlava. Érem la novetat i dèiem el que als carrers es respirava.

Biel Barceló: Fins i tot amb el GOB la relació va ser molt fluida... després tot es va complicar

durant els anys de govern. I amb el sorgiment de Terra Ferida com a competidor del GOB en termes de radicalitat i essencialisme encara més.

Toni Trobat: I la qüestió dels independents com es gestà?

Biel Barceló: Hi va haver un autèntic boom. Amb *Progressistes* i el Bloc per Mallorca ja havia vingut molta ciutadania de la societat civil, però amb MÉS jo diria que s'incrementà. Gent de sensibilitats diferents que se'ns acostava...

Toni Trobat: Des de la distància tenc la sensació que el factor novetat i la connexió amb la gent té a veure també amb la tasca institucional la legislatura 2011-2015 i amb els lideratges...

Fina Santiago: Per a mi aquesta és possiblement la qüestió més rellevant. Vàrem fer, i per ventura està malament que ho digui jo (riu) una excel·lent oposició. Quatre diputats de MÉS feiem ombra als 14 del PSIB-PSOE. Travàrem un discurs que combinava fermesa i transversalitat.

Toni Trobat: Sempre recordaré, Fina, la teva indignació amb l'afer Alpha Pam¹ en seu parlamentària...I, amb tot, arribà la manifestació dels 100.000.

Biel Barceló: Els dies previs i durant la mobilització record que començàrem a adonar-nos que allò anava seriosament i que el projecte de MÉS podia fer un resultat espectacular. A mi m'abordaren personatges ben singulars per expressar-me el seu suport: un policia nacional,

1 Alpha Pam fou un migrant senegalès de 27 anys que morí de tuberculosi a Can Picafort el 21 d'abril de 2013 després que a l'hospital comarcal d'Inca no rebés l'atenció adequada per causa de les retallades patides per la sanitat pública a mans del govern del PP i de la retirada de la targeta sanitària als nouvinguts. El conseller de salut en aquell moment era Martí Sansaloni. Javier Gonzalez Bordas i Pedro de Echave realitzaren el documental "Muerte accidental de un inmigrante: el caso Alpha Pam" el 2014.

una professora d'institut de llengua castellana nascuda a Valladolid, gent que havia tingut càrrec amb el PP...I als altres diputats igual!

Fina Santiago: El dilluns després de la mani els quatre diputats vàrem trobar-nos al Parlament i Antoni Alorda ens digué que tenia la sensació que entre el cinquanta i el seixanta per cent de les 100.000 persones que havien sortit al carrer ens podia votar a les autonòmiques.

Toni Trobat: D'aquí els 60.000 vots de les autonòmiques d'aquell maig de 2015! No anava errat, Antoni Alorda.

(Riuén)

Fina Santiago: A poc a poc s'anaren superant les complicacions. Podia més la il·lusió que les dificultats.

Biel Barceló: Per a ser sincers caldria dir que no tot va ser de color de rosa. A ERC li va costar més l'arrancada de MÉS. El canvi de lideratge va ser fonamental perquè la bona gent d'Esquerra Republicana entrés en una dinàmica col·laborativa de front ample; passar de Joan Lladó, que venia de la trajectòria d'una ERC extremadament sectària anti-PSM, a una estructura on tenia gran influència un tipus pragmàtic, viu i dialogant com Joan Llodrà va ser bàsic. Però vaja, d'igual forma va ser fonamental que IV rompés amb les formes i el que representava Eberhard Grosske o, en el cas del PSM, el que ja hem explicat del traumàtic divorci amb el món dels renovadors del PSM que donaren lloc a Entesa per Mallorca.

Toni Trobat: Ara que esmentes això últim, dels inicis de MÉS persones que n'estaven als antípodes m'han parlat sempre bé del rol

que jugà el líder d'Entesa Biel Huguet per acostar el projecte a la galàxia mallorquinista més centrada i moderada.

Fina Santiago: En Biel Huguet va jugar un paper clau. A Iniciativa ho sabem.

Biel Barceló: Això està molt clar. Quan iniciem el procés de reunificació del PSM i Entesa i la constitució de MÉS gent com Biel Huguet o Mercè Bujosa ja venien claríssimament a fer feina per la unitat de l'esquerra nacional mallorquina i per construir un espai el més ample possible. Sempre els ho agrairé malgrat les diferències del passat.

Toni Trobat: D'Els Verds n'heu parlat poc.

Fina Santiago: En Miquel Àngel Llauger estava molt còmode amb el PSM des de sempre. Ja des de *Progressistes*. Ells foren l'actor polític que més aviat va tenir clar que tot passava per la unitat del nostre espai.

Biel Barceló: Quan Iniciativa d'Esquerres encara no estava constituïda Els Verds i el PSM ja xerràvem. La veritat és que amb Llauger i Antoni Esteve sempre vàrem tenir una gran sintonia.

Toni Trobat: Els darrers mesos abans de les autonòmiques de l'any 15 entenc que posàreu la maquinària ja a les totes. Qui duïa la fontaneria? Ara ja es pot dir (riuén).

Biel Barceló: Xavi Bacigalupe, Joan Verger, David Abril i Pau de Vilchez foren les persones indispensables perquè MÉS fos una realitat. En l'àmbit financer i administratiu en Tomeu Tugores, na Tonina Ferrà i en Guillem Rosselló.

Fina Santiago: Hi ha molts de noms, però m'agradaria recordar en Toni Verger, que a Palma va fer una feina entusiasta. I no voldria oblidar na Nanda Ramon, que en aquella etapa de la constitució i posada en marxa de MÉS estava molt implicada en l'assemblea de docents però que havia estat la persona central a la coordinació de les campanyes electorals de l'any 2007 (Bloc per Mallorca) i de 2011 (PSM-IV-EXM), i també ho va ser de la de 2015 (la primera de MÉS). La del 15, de fet, en ella i en Jaume Garau.

Biel Barceló: A l'àmbit municipal havíem picat molta pedra i es va notar. Record l'entusiasme de la gent d'Esporles, que ho tenia molt clar perquè tot i ser nítidament sobiranistes d'esquerres ja venien de la candidatura històrica PAS-PSM, que unia tota l'esquerra esporlerina alternativa al PSIB local —a la pràctica eren MÉS des de feia molts anys!— i creien molt en el projecte o casos curiosos com el Bloc per Felanitx que, quan els diguérem que no fèiem comptes muntar MÉS per Felanitx i que ells serien el nostre referent, es posaren a treballar per MÉS a l'àmbit autonòmic com a locos...de fet na Fina va anar a la seva llista municipal sense tenir, que jo sàpiga, arrels felanitxeres...

(Riuen)

Fina Santiago: Els vaig caure bé...(riu)...ells tenien i tenen, diria, la tradició de convidar a algú de fora poble per tancar la llista municipal... coses del mestissatge polític...MÉS va néixer per això...

Biel Barceló: Després vingueren les eleccions, aquell resultat històric, un nou govern i moltes coses que ja no són l'objecte d'aquesta conversa, però si quelcom em ve al cap d'aquells temps,

dels inicis de MÉS, és una frase que Toni Alorda ens deia sempre a la gent del PSM: “Podem tenir dubtes, però si anam a MÉS i construïm un nou subjecte això ja no tindrà marxa enrere. L'endemà a qui no li agradi que parteixi... perquè MÉS ja no tindrà aturall”.

Toni Trobat: I no n'ha tengut.

Bloc 4.

Present i futur

4.1.

Sumar: dubtes i esperances

Joan Pau Jordà

Sumar emergeix com una coalició espanyola d'esquerres amb l'objectiu de participar en les eleccions generals de juliol de 2023, marcant un precedent com l'agrupació més gran electoral de la història d'Espanya. Amb la col·laboració de 20 partits polítics en l'àmbit estatal i autonòmic, Sumar és liderada per la ministra de Treball, Yolanda Díaz. Inicialment, va obtenir un total de 31 escons, tot i que actualment aquesta xifra ha disminuït a 27 amb la sortida de *Podemos*.

La fusió de MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca amb la plataforma de Yolanda Díaz va recollir un suport electoral de 83.116 vots, constituint el 16,57% dels vots a les illes i establint-se com la tercera força per davant de VOX. En comparació amb els resultats de les eleccions anteriors al 2019, la suma dels vots de MÉS, *Más País*, *IU* i *Podemos* (actualment integrats a la mateixa coalició) va assolir els 110.787 vots, indicant un suport semblant (tot i que MÉS va

aportar només 25.191 d'aquests sufragis). D'aquesta forma, la col·laboració amb Sumar va permetre a MÉS obtenir representació al Congrés, Vicenç Vidal, amb l'afegitó que Juanjo Ferrer va ser triat Senador per la coalició PSOE-SUMAR, integrant-se al grup de l'esquerra confederal.

Els resultats es distribueixen clarament, amb SUMAR-MÉS assolint el 15,6% a Palma, 19,5% a Manacor, 13,7% a Inca, 10,9% a Calvià, 13,9% a Marratxí, 13,7% a Lluçmajor, 16,5% a Alcúdia, 20,4% a Pollença, 18,0% a Sa Pobla, 19,6% a Felanitx, 18,7% a Capdepera, 14,33% a Santanyí, 22,3% a Ciutadella, 18,8% a Maó, 12,5% a Vila i 16,7% a Formentera. A més, els resultats als feus locals de MÉS per Mallorca han estat encoratjadors, amb xifres destacades a Deià, Esporles, Campanet, Llubí, Porreres i Santa Maria.

Aquestes dades s'han de posar en context. Si les comparem amb les eleccions autonòmiques del maig del 2023 —un mes abans de les generals— MÉS per Mallorca, MÉS per Menorca, Ara Eivissa i Gent per Formentera obtingueren el 10,46% dels vots i *Unides Podem* el 4,4%. Podem veure doncs, que la suma d'aquests agents té un factor multiplicador.

En definitiva, aquests resultats revelen algunes tendències importants. Així podem afirmar que el suport a SUMAR-MÉS té les seves arrels en l'estructura local del partit ecosobirani, tot i que aconsegueix una adhesió homogènia a les quatre illes i a l'àrea de la Badia de Palma i la Part Forana, superant les dificultats experimentades per MÉS per Mallorca en zones castellanoparlants o a Eivissa. Així, la coalició SUMAR-MÉS sembla superar aquestes barreres, i possiblement, el fenomen

del vot dual entre eleccions autonòmiques i generals sofert pels ecosobiraniistes.

Aquesta tendència és consistent amb les conclusions d'enquestes anteriors, com el CIS, que han validat la connexió de l'electorat de l'esquerra del PSOE, amb inquietuds compartides pel que fa als serveis públics de qualitat, l'ampliació de l'autogovern i la preocupació pel model turístic i el canvi climàtic. Les discrepàncies entre ells es manifesten principalment en qüestions lingüístiques i en el sentiment identitari.

Pel que fa al futur immediat del Moviment Sumar, es planteja la pregunta essencial de la seva supervivència en un panorama polític que implica la presència dins d'ell de més d'una desena de partits estatals, molts dels quals són escissions de *Podemos* i *Izquierda Unida*. A més, cal considerar com articularà la seva identitat com a opció verda a l'esquerra del PSOE, tenint en compte les responsabilitats i el pragmatisme associat a tenir ministeris en el govern.

Una altra interrogant que emergeix és la gestió de l'hiper-lideratge representat per Yolanda Díaz i com aquesta dinàmica influirà en el funcionament intern de la coalició. Així mateix, amb la sortida de *Podemos*, caldrà veure com afecta aquesta absència a la cohesió i la força de Sumar com a front unificat d'esquerres.

Pel que fa a MÉS per Mallorca, el camí endavant implica aclarir la seva relació amb el projecte *AraMés*, que anteriorment es presentava com a referent supranisular. La formació ha de prendre decisions clares sobre com establirà relacions amb Sumar, i si aquesta responsabilitat recaurà sobre la formació *AraMés* en el seu conjunt o sobre els partits insulars individuals.

La realitat és que MÉS per Mallorca ha d'afrontar el seu pes polític al Congrés, reconeixent la seva capacitat d'influència limitada dins del grup de Sumar. Aquesta aliança, doncs, planteja qüestions fonamentals: és una estratègia tàctica temporal, o en canvi, busca esdevenir una estructura política més profunda i estructural a escala estatal? Sumar es convertirà en el referent d'esquerres a Madrid, o MÉS per Mallorca explorarà altres aliances amb formacions com ERC o Bildu? La incertesa rodeja aquesta aliança, i MÉS per Mallorca ha d'abordar la qüestió de les seves intencions i condicions futures en l'àmbit estatal si vol ser un partit major d'edat.

En la nostra opinió, l'esperança radica en la possibilitat que la coalició SUMAR-MÉS evolucioni cap a una aliança estable, amb una estructura semblant a la que tenien ICV i IU des de l'any 2000. Un projecte similar al francès Regió i Pobles Solidaris. L'objectiu és que Sumar es converteixi en el referent confederal de MÉS a escala Estatal i Europeu, reunint tota l'esquerra del PSOE en un projecte unificador a Balears. Potser aquesta sigui l'única forma d'aconseguir-ho. El drama de tot plegat és que, la clau d'aquesta transformació no resideix en els ecosobiranistes, sinó més aviat en l'actitud i el projecte que l'equip de Yolanda Díaz construirà en els pròxims mesos. Serà aquest un altre projecte de l'esquerra jacobina, o finalment s'articularà un projecte plurinacional que pugui abraçar la diversitat del panorama estatal? Què faran els sectors independentistes de MÉS davant aquesta situació? La resposta a aquesta incògnita determinarà el futur de la col·laboració entre aquestes forces progressistes.

En resum, els reptes que afronta el Moviment Sumar avui són complexos i multifacètics.

La seva capacitat de superar les divisions internes, mantenir el suport electoral i articular una visió compartida dins la coalició determinarà el seu futur en el paisatge polític espanyol. Amb el temps, les respostes a aquestes preguntes emergiran.

4.2.

Unides Podem MÉS, una experiència d'èxit?

Antoni Verger

Militant de MÉS

El 26 de juny de 2016, la candidatura d'*Unides Podem MÉS* a les eleccions estatals va obtenir 117.812 vots, un 25,38% dels vots totals a les Illes Balears, esdevenint la segona força política al nostre país. Un èxit electoral rotund. Mai la gent de MÉS havia format part d'una candidatura, en la qual jo mateix com a militant de MÉS ocupava el 3r lloc de la llista, que arribàs a aquestes cotes de suport popular.

En un context general de retrocés electoral de *Podemos* en l'àmbit estatal, fer una coalició entre *Podem* i MÉS va significar a les Illes Balears una pujada de 6.400 vots i de més de 2 punts (del 23,05% a un 25,38%) respecte a les eleccions estatals de desembre de 2015, a les quals *Podem* havia concorregut a tot l'Estat i a Balears en solitari. *Unides Podem MÉS* va ser primera força a Esporles, Artà o Campanet, per exemple, un signe evident que l'electorat de MÉS va sumar clarament en favor d'aquesta coalició unitària de l'esquerra.

Lamentablement ja havien començat a aparèixer als mitjans estatals les informacions "fabricades" contra *Podemos* per la "policia patriòtica" en relació amb el finançament il·legal de Venèçuela, etc. Després de l'èxit del 20D de

2015, en què *Podemos* i les seves candidatures aliades (En Comú, *Mareas* i Compromís) varen obtenir 69 diputats i un 20,68% de vots a escala estatal, a punt de sorpassar al PSOE (22%), els poders fàctics polítics, financers i mediàtics de Madrid varen entendre que havien de frenar l'ascens d'una força política netament d'esquerres i que representava una esmena a la totalitat al sistema bipartidista i al règim del 78. Així, en aquest context, el retrocés de *Podemos* en l'àmbit estatal va impedir que finalment *Unides Podem MÉS* aconseguís el tercer diputat a Madrid, que atorgaven prèviament gairebé totes les enquestes. És a dir, malgrat haver participat dins un exitós projecte electoral, MÉS va tornar a quedar sense aconseguir el seu objectiu, un representant al Congrés dels Diputats.

La participació de MÉS a la candidatura d'*Unides Podem MÉS* va generar problemes interns a la l'esquerra sobiranista mallorquina i balear, amb alguns militants crítics amb el fet d'incorporar MÉS a una coalició amb forces polítiques d'àmbit estatal. De fet, ERC-Illes va promoure una candidatura alternativa el 26J de 2016, «Sobiranistes», que va obtenir 7.400 vots, un 1,6% dels vots a les Illes Balears.

Es tractava d'un nombre de vots gens menyspreable, tenint en compte quin és el reduït cos electoral del sobiranisme balear a unes eleccions estatals i que MÉS havia obtingut 34.000 vots a les eleccions del 20J de 2015.

Així i tot, sembla també evident que l'electorat d'esquerres sobiranista va optar majoritàriament per votar *Unides Podem MÉS* en lloc de «Sobiranistes». D'acord amb algunes anàlisis de les seccions electorals, almanco 2/3 parts dels electors de MÉS el 20D de 2015 optaren el 26J de 2016 per *Unides Podem MÉS*. S'ha de recordar també que gairebé la meitat dels 65.000 vots que havia obtingut MÉS a les autonòmiques de maig de 2015 ja se n'havien anat a *Podem* a les eleccions estatals del 20D de 2015, passant MÉS de 65.000 vots a 34.000. És a dir, la major part de l'electorat de MÉS de les autonòmiques, 65.000 vots el maig de 2015, va acabar votant *Unides Podem MÉS* el juny de 2016 a les estatals. Aquest fet ES fa encara més evident si comparem els 62.000 vots de *Podem* a les autonòmiques amb els 117.000 d'*Unides Podem MÉS* a les generals un any més tard. D'on surten si no una part important d'aquests 60.000 vots de diferència de *Podem* entre les autonòmiques de 2015 i les generals de 2016?

Per una altra banda, l'acord per formar la candidatura va ser complicat, massa complicat, per la pretensió de *Podemos* de relegar al número 4 de la candidatura conjunta a MÉS, un lloc segur de no sortida, una humiliació innecessària si es pretenia de veres que la gent de MÉS sumàs a una coalició unitària de l'esquerra mallorquina i balear. Al final, *inextremis*, *Podem* va haver d'acceptar que MÉS ocupàs el 3r lloc de la candidatura, però un procés tan desgastador va restar il·lusió i motivació a una

part de la militància. La prepotència no té lloc si realment es vol fer una coalició per sumar.

Així, quines conclusions podem treure des del meu punt de vista de la candidatura d'*Unides Podem MÉS* el juny de 2016?

1) Va ser un èxit electoral clar i rotund. Fer la coalició va sumar electorats, malgrat que no fos suficient en aquell cas per obtenir l'anhelat diputat de MÉS al Congrés. Va quedar clar que els electors de MÉS a les autonòmiques, quan arriben unes eleccions estatals, estan predisposats a votar majoritàriament aquest tipus d'aliances amb forces estatals que puguin percebre com a netament d'esquerres i favorables a la plurinacionalitat de l'estat. Aquest fet pareix evident i ha quedat corroborat amb la coalició *Sumar*, que ha duit en Vicenç Vidal al Congrés dels Diputats.

2) A les eleccions estatals, una coalició entre forces d'esquerres estatals i el sobiranisme d'esquerres suma. Però s'ha de fer bé. Evitant prepotències i negociacions llargues i desgastadores, que només resten il·lusió i capacitat de mobilització a la militància.

3) L'electorat de MÉS és clarament favorable a aquest tipus d'acords a unes eleccions estatals i els vota de manera majoritària, però dins la militància, i dins alguns cercles de persones més properes, existeixen reticències i reserves a aquest tipus de coalicions, que convé tenir en compte i acompanyar bé en l'àmbit intern perquè no restin cohesió a MÉS.

4.3.

Nous temps. Més aliances?

Vicenç Vidal

Diputat de Sumar MÉS (MÉS per Mallorca-MÉS per Menorca-Sumar) al Congrés

Mallorca i les Illes Balears sempre han necessitat un actor polític autocentrat per no ser una província espanyola qualsevol. MÉS per Mallorca i MÉS per Menorca avui en dia són això de forma clara. Abans i durant moltes dècades ho varen ser els dos PSM i molta gent mallorquinista que militava a altres projectes. El país, el nostre país, ha anat mutant amb el temps. Experimentant sobtats canvis sociològics, culturals i econòmics que fan que les Illes Balears de 1977, quan hi hagué les primeres eleccions estatals democràtiques, poc tinguin a veure amb les de l'estiu de 2023 quan va haver-hi les darreres.

I tanmateix, la realitat és que el 1977, amb una Mallorca i un arxipèlag amb menys turisme i menys pressió demogràfica i lingüística externa la suma de tots aquells que volien més autogovern real per les Illes Balears —Unitat Socialista¹, Unió Autonomista, el PCE i les petites candidatures d'esquerra radical— amb prou feines va arribar als 43.000 vots i zero escons. En canvi a les últimes generals la candidatura Sumar MÉS —MÉS per Ma-

llorca-MÉS Menorca-Sumar— n'ha assolit més de 83.000 i un diputat.

Saber evolucionar amb el teu poble i adaptar-te a les circumstàncies no em sembla només un exercici pragmàtic i intel·ligent sinó necessari perquè les idees i els projectes col·lectius pervisquin. Per això és vital ser més gent. Sumar sensibilitats. Articular aliances. Això és el que ha anat fent l'esquerra sobiranista i verda des de la candidatura *Progressistes* de 2004 fins ara. D'aquí el Bloc per Mallorca, la coalició PSM-IV-EXM i ara MÉS per Mallorca. Però segurament, vists els resultats i albirant el context nacional, estatal i internacional i el futur que ens espera, no basti.

Per això necessitam fronts més amples que sense perdre de vista els objectius i el fil històric que el mallorquinisme polític sempre s'ha marcat, un país amb ple autogovern i sense dependències exteriors, pugui anar més enllà. Per això segurament cal combinar valentia, imaginació i generositat i obrir-se a edificar un actor polític autocentrat encara més gran

¹ La candidatura on s'hi integrava el PSI, que després fou PSM, i que de totes les citades va ser la més votada en aquella comtessa electoral amb 16.244 vots.

amb aquells sectors de la nostra societat que comparteixen valors i objectius amb el sobiranisme progressista i ecologista però que vénen d'altres tradicions i famílies polítiques.

No serà senzill però hauria de ser factible una aliança i una estructura de coordinació estable politicoelectoral amb tots els agents que a les Illes Balears treballen a favor de l'autogovern, les llibertats i la transformació social. Sense altra premissa que fer feina per la Mallorca, la Menorca, l'Eivissa i la Formentera que volem. Sense més condicionants. Si vàrem ser pioners el 2004 amb *Progressistes* o el 2010 posant les bases del que ara és MÉS, és factible tornar-ho a ser. Pensem-hi.

És a les nostres mans articular-ho si volem. Segurament depèn d'això que puguem continuar essent un país en el futur i no esdevenir una terra devastada pel neoliberalisme, el canvi climàtic i un estat que sempre ens juga a la contra.

IMPRÈS EN PAPER ECOLÒGIC PER A REDUIR LA PETJADA DE CARBONI

Orientats cap al progrés, constantment pensant en com créixer i en com cobrir les necessitats dels nostres clients, hem incorporat a la nostra gamma de productes paper ecològic MultiCopy. Una combinació única d'etiquetes ecològiques i emissions zero de CO2 procedent de combustibles fòssils durant la producció. Així és MultiCopy, un paper d'oficina que, segons els paràmetres actuals, probablement és un dels de major consciència ecològica del món. MultiCopy ha estat descrit com un paper blanc amb consciència verda. Pràcticament tots els dies llegim sobre el canvi climàtic, l'escalfament global, les emissions de carboni i els seus efectes en el nostre entorn. Per això, és més important que mai fabricar un paper que protegeixi el medi ambient. La fàbrica de Nymölla ja produeix Multi-Copy sense emissions de diòxid de carboni procedent de combustibles fòssils. A més de les emissions de carboni, hi ha molts altres aspectes en la fabricació de paper que afecten el medi ambient. No obstant això, la fàbrica de Nymölla els ha solucionat. MultiCopy és un paper TCF (totalment lliure de clor), la qual cosa implica usar el mètode de blanqueig més ecològic disponible i no abocar gens de clor a l'aigua. A més, el procés de fabricació utilitza exclusivament matèries primeres renovables. La fusta mai procedeix de boscos tropicals ni de muntanya. La major part s'obté de les tales de clarejo que es realitzen en boscos pròxims a la fàbrica, el què ens permet reduir al mínim l'impacte ambiental derivat del transport. Amb la finalitat de documentar i establir l'origen de la fusta, Stora Enso té implantat un sistema de traçabilitat. La garantia de traçabilitat és l'eina més important de què disposa l'empresa per a assegurar que les matèries primeres estan d'acord als estàndards de Stora Enso. La fàbrica de Nymölla compta amb la certificació #Cadena de custòdia# de FSC i de PEFC, i MultiCopy està disponible amb la certificació FSC.

TCF
Totally
Chlorine
Free

Fundacions
Darder
Mascaró

amb el suport de:

Consell de
Mallorca